

บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทบาททางสังคมด้านศาสนาและวัฒนธรรมจีนของมูลนิธิป่อเต็กตึ๊ง พ.ศ. 2543 - 2557
ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวคิดในการวิจัยดังต่อไปนี้

- 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์วัฒนธรรมกับสังคม
    - 2.1.1 ความหมายของวัฒนธรรม
    - 2.1.2 ประเภทของวัฒนธรรม
    - 2.1.3 การรับและเผยแพร่วัฒนธรรม
    - 2.1.4 วัฒนธรรมแบบผสมผสาน
    - 2.1.5 ศาสนาและคติความเชื่อของชาวจีนในสังคมไทย
  - 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับคนไทยเชื้อสายจีนในสังคมไทย
    - 2.2.1 ความหมายของคนไทยเชื้อสายจีน
    - 2.2.2 บทบาทของคนไทยเชื้อสายจีน
  - 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับสมาคมชาวจีนในสังคมไทย
  - 2.4 มูลนิธิป่อเต็กตึ๊ง
    - 2.4.1 รากฐานของมูลนิธิป่อเต็กตึ๊งจากตอนใต้ของประเศจีน
    - 2.4.2 ประวัติและพัฒนาการของมูลนิธิป่อเต็กตึ๊งในประเทศไทย
    - 2.4.3 ประเพณีตามเทศกาลจีนของมูลนิธิป่อเต็กตึ๊ง
  - 2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
    - 2.5.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมจีนในสังคมไทย
    - 2.5.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคนไทยเชื้อสายจีนในสังคมไทย
    - 2.5.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสมาคมชาวจีนในสังคมไทย
- ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์วัฒนธรรมกับสังคม

สังคมและวัฒนธรรมเป็นส่วนสำคัญของความเป็นมนุษย์ เป็นสองสิ่งที่แยกออกจากกันไม่ได้ และมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันอย่างลึกซึ้ง สิ่งที่แยกสังคมหนึ่งว่าแตกต่างจากอีกสังคมหนึ่งก็คือ วัฒนธรรม ในขณะที่เดียวกันวัฒนธรรมก็เกิดขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการทางสังคมและจิตใจของมนุษย์ วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ช่วยประสานและผูกมัดผู้คนไว้ในสังคมเดียวกัน เป็นสิ่งที่ช่วยทำให้โครงสร้างของสังคมคงอยู่ ดังที่ว่า

ณรงค์ เสียงประชา (2530 : 29) กล่าวว่า สังคมและวัฒนธรรมเป็นปรากฏทางสังคมที่มีคู่กันไปเกิดขึ้นและพัฒนาไปด้วยกันสังคมไม่อาจดำรงอยู่ได้ถ้าไม่มีวัฒนธรรม และในทำนองเดียวกันวัฒนธรรมก็ไม่เกิดขึ้นและไม่อาจดำรงอยู่ได้ถ้าไม่มีสังคม นอกจากนั้น ทั้งสังคมและวัฒนธรรมยังเป็นส่วนเกื้อหนุนให้เกิดความเจริญแก่กันและกัน คือ ถ้าวัฒนธรรมพัฒนาขึ้น สังคมก็เจริญก้าวหน้า

ขึ้นและถ้าสังคมเจริญก้าวหน้าขึ้นก็จะก่อให้เกิดการพัฒนาทางวัฒนธรรมสูงขึ้นมีสิ่งใหม่ ๆ ที่อำนวยความสะดวกเกิดขึ้น

จางง์ อติวัฒนธรรม (2549 : 21-22) อธิบายความแตกต่างข้อมูลพื้นฐานของสังคมและวัฒนธรรมกล่าวว่า วัฒนธรรมเป็นกระบวนพฤติกรรมการเรียนรู้ สังคมเป็นกลุ่มของตน หรือวัฒนธรรมเป็นพฤติกรรม สังคมเป็นกลุ่มทางสังคมซึ่งอาจประกอบด้วยกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ของสังคมซึ่งมีการแบ่งปันกันในวัฒนธรรมเฉพาะอย่าง วัฒนธรรมจึงเป็นภาพสะท้อนของสังคม และเป็นเครื่องวัด เครื่องกำหนดความเจริญหรือความเสื่อมของสังคม ขณะเดียวกันวัฒนธรรมยังเป็นเครื่องกำหนดความเป็นอยู่ของประชาชนในสังคม สังคมและวัฒนธรรมจึงเป็นสิ่งที่คู่กัน เกิดขึ้นและวิวัฒนาการไปพร้อม ๆ กัน สังคมไม่อาจดำรงอยู่ได้ปราศจากเสียซึ่งวัฒนธรรม และทำนองเดียวกันวัฒนธรรมก็ไม่อาจดำรงอยู่ได้ถ้าปราศจากเสียซึ่งสังคม

เสฐียร โกเศศ (2515 : 19-20) กล่าวว่า วัฒนธรรมเกิดจากคน ถ้าไม่มีคนสร้าง วัฒนธรรมก็ไม่มีคนในที่นี้ หมายถึงคนในส่วนรวมคือสังคม ในทำนองเดียวกัน สังคมจะตั้งอยู่ได้ก็ด้วยมีวัฒนธรรมเป็นเครื่องคุ้มครองเพราะฉะนั้น สังคมและวัฒนธรรมจึงเป็นสิ่งควบคู่กันไป แม้ต่างกันคือ สังคมประกอบด้วยบุคคลซึ่งอาจเห็นได้ แต่วัฒนธรรมประกอบด้วยสิ่งอันเป็นวิถีชีวิตของคน ซึ่งอาจเห็นไม่ได้ นี้ก็ดี แต่ก็แยกให้ขาดกันที่เดียวไม่ได้ ถ้าพิจารณาเรื่องวัฒนธรรมในแง่ของสังคม คือยกเอาสังคมเป็นที่ตั้ง ก็เป็นเรื่องของสังคมวิทยา ถ้าพิจารณาเรื่องสังคมในแง่ของวัฒนธรรม คือยกเอาวัฒนธรรมเป็นที่ตั้ง ก็เป็นเรื่องของมานุษยวิทยาวัฒนธรรม

อมรา พงศาพิชญ์ (2521 : 73-74) กล่าวว่า การที่มนุษย์รวมกันอยู่เป็นกลุ่ม มีความสัมพันธ์พึ่งพาอาศัยกันและกันนั้นหมายความว่ามนุษย์เราอยู่ในสังคมเดียวกัน คนที่อยู่ในสังคมเดียวกันจะพูดภาษาเดียวกัน ตลอดจนมีขนบธรรมเนียมประเพณีและการปฏิบัติที่มีลักษณะเป็นของสังคมนั้น โดยเฉพาะ นอกจากธรรมเนียมประเพณีและภาษาแล้ว สมาชิกของสังคมยังเคารพกฎหมายและกฎประเพณีร่วมกันด้วยส่วนประกอบต่าง ๆ เหล่านี้เป็นส่วนประกอบที่สำคัญของสังคม สังคมมนุษย์จะคงอยู่โดยที่สมาชิกของสังคมพูดคนละภาษามีขนบธรรมเนียมประเพณีที่แตกต่างกัน และมีกฎหมายประเพณีที่ไม่สอดคล้องกันไม่ได้ส่วนประกอบของสังคมที่กล่าวมาทั้งหมดนี้เราเรียกรวม ๆ กันว่า “วัฒนธรรม” สังคมและวัฒนธรรมจะแยกออกจากกันไม่ได้ มีผู้ชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างสังคมและวัฒนธรรมว่าเปรียบได้เหมือนกับแผ่นกระดาษซึ่งมีอยู่หนึ่งแผ่น แต่สองหน้า หน้าหนึ่งคือวัฒนธรรม อีกหน้าหนึ่งคือสังคม แต่รวมแล้วก็คือกระดาษแผ่นเดียวกัน ซึ่งเราจะแยกหน้าหนึ่งออกจากอีกหน้าหนึ่งไม่ได้

จากที่กล่าวมาเราสามารถเข้าใจอย่างสรุปได้ว่าวัฒนธรรมกับสังคมมีความสัมพันธ์อย่างแน่นแฟ้นที่ไม่สามารถตัดแยกออกไปได้ วัฒนธรรมกับสังคมเป็นสิ่งที่คู่กันเสมอ และมีบทบาทต่อกันและกัน สังคมคือกลุ่มคนที่มารวมกันและกลุ่มคนมีวัฒนธรรมที่สร้างร่วมกันตามความต้องการของสังคม ดังนั้นวัฒนธรรมคือภาพสะท้อนสังคมที่มีหลากหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นภาษา จารีตประเพณี การใช้ชีวิตประจำวัน

2.1.1 ความหมายของวัฒนธรรม

วัฒนธรรมคือวิถีชีวิตที่คนส่วนใหญ่ประพฤติปฏิบัติสืบต่อกันมาทุกด้าน ตั้งแต่ชีวิตประจำวัน อาชีพ ศิลปะ ตลอดจนความคิด คุณธรรม การปฏิบัติ ค่านิยม วัฒนธรรมมองเห็นได้หลายมุมมอง และมีวิชาการหลายท่านได้อธิบายคำว่า “วัฒนธรรม” ตามแนวคิดของตน เช่น

งามพิศ สัตย์สงวน (2547 : 2-4) กล่าวว่า วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์ในสังคมต่าง ๆ สร้างขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหาพื้นฐาน เพื่อมีชีวิตรอดและดำรงอยู่ได้ เป็นความหมายในภาพองค์รวม (holistic) ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะอย่างหนึ่งที่ทำให้ความเข้าใจกับมโนภาพวัฒนธรรมให้เห็นระบบต่าง ๆ หรือส่วนต่าง ๆ ที่เป็นสากล คือระบบครอบครัวและเครือญาติ ระบบเศรษฐกิจ ระบบการเมือง การปกครอง การขัดเกลาทางสังคมและการศึกษา ศาสนาและความเชื่อ การแพทย์และสาธารณสุขการสื่อสาร ศิลปะ และนันทนาการ

นิตยา (พลพิพัฒน์พงศ์) ชวี (2542 : 21-23) กล่าวว่า วัฒนธรรม คือ ผลงานที่มวลมนุษย์ในสังคมพยายามสร้างสรรค์ขึ้น ตั้งแต่สมัยป่าเถื่อนมาสู่อารยธรรม วัฒนธรรมเริ่มตั้งแต่ที่มนุษย์ยังป่าเถื่อน พยายามวิวัฒนาการมาสู่วัฒนธรรม ดังนั้น วัฒนธรรม คือ ผลจากความพยายามของมนุษย์จากชีวิตที่ป่าเถื่อนมาสู่อารยธรรม ผลงานดังกล่าวบ้างก็รวมอยู่กับวัตถุชีวิตประจำวัน บ้างก็รวมอยู่ในด้านจิตใจ วัฒนธรรมมีเอกลักษณ์เฉพาะตน 2 ประการ คือ 1 ลักษณะภูมิประเทศ 2 ยุคสมัย วัฒนธรรมขึ้นอยู่กับลักษณะภูมิประเทศ เนื่องจากวัฒนธรรมมีส่วนเกี่ยวข้องกับภูมิประเทศ จะเห็นได้ว่าบุคคลที่อยู่ตามป่าเขา ตามที่ราบ อยู่บนบก หรือตามเกาะย่อมมีวัฒนธรรมที่แตกต่างกันออกไป เหตุนี้ชาวเอเชียจึงมีวัฒนธรรมเอเชีย ชาวยุโรปมีวัฒนธรรมชาวยุโรป ชาวจีนมีวัฒนธรรมชาวจีน ไม่มีหนทางที่จะทำให้วัฒนธรรมแต่ละแห่งเหมือนกันทั้งหมด การดำรงชีพของมนุษย์ไม่อาจแยกออกไปจากภูมิประเทศและสิ่งแวดล้อม

อมรา พงศาพิชญ์ (2521 : 1-3) กล่าวว่า วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น กำหนดขึ้น มิใช่สิ่งที่มนุษย์ทำตามสัญชาตญาณ อาจเป็นการประดิษฐ์วัตถุสิ่งของขึ้นใช้ หรืออาจเป็นการกำหนดพฤติกรรมและความคิด ตลอดจนวิธีการหรือระบบการทำงาน ฉะนั้นวัฒนธรรมก็คือ ระบบในสังคมมนุษย์ที่มนุษย์สร้างขึ้น เมื่อสร้างขึ้นมาแล้ว จึงสอนให้คนรุ่นหลัง ๆ ได้เรียนรู้หรือนำไปปฏิบัติ วัฒนธรรมจึงต้องมีการเรียนรู้และมีการถ่ายทอด

บุญยง เกศเทศ (2551 : 133) กล่าวว่า วัฒนธรรม คือ “สิ่งที่มนุษย์เปลี่ยนแปลงและปรับปรุงหรือสร้างขึ้น เพื่อความเจริญงอกงามในวิถีแห่งชีวิตของส่วนรวมถ่ายทอดกันได้ เอาอย่างกันได้ รวมทั้งผลิตผลของส่วนรวมที่มนุษย์ได้เรียนรู้มาจากคนแต่ก่อนสืบทอดเป็นประเพณีกันมา ตลอดจนความรู้สึก ความคิดเห็นความประพฤติและกิริยาอาการหรือการกระทำใด ๆ ของมนุษย์ ในส่วนรวมลงรูปเป็นพิมพ์เดียวกัน และแสดงออกมาให้ปรากฏเป็นภาษาศิลปะความเชื่อถือ ระเบียบประเพณีเป็นต้น เป็นมรดกแห่งสังคมซึ่งสังคมรับและรักษาไว้ให้เจริญงอกงาม

จากคำอธิบายกับคำว่า “วัฒนธรรม” ของนักวิชาการหลายท่าน ซึ่งทำให้เข้าใจถึงความหมายของ “วัฒนธรรม” ว่า วัฒนธรรมเป็นมรดกที่มนุษย์สร้างขึ้นและถ่ายทอดตลอดมา มีบทบาทในการดำรงชีวิตของกลุ่มคนในสังคมนั้น วัฒนธรรมแสดงออกมาในสังคมได้หลายด้าน รวมทั้งความเชื่อ ประเพณี ศิลปกรรม สถาปัตยกรรม และภาษาทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน วัฒนธรรมในแต่ละภูมิภาคย่อมแตกต่างกัน ตามสภาพภูมิศาสตร์ นอกจากนี้ วัฒนธรรมยังมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอตามความเจริญของเทคโนโลยีที่มนุษย์สร้างขึ้น ฯลฯ

2.1.2 ประเภทของวัฒนธรรม

ตามการแบ่งประเภทของวัฒนธรรมที่อยู่ในพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2485 ณรงค์ เส็งประชา (2530 : 9) ได้วิเคราะห์และแบ่งประเภทของวัฒนธรรมออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่

1. คติธรรม คือวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับหลักในการดำเนินชีวิต ส่วนใหญ่เป็นเรื่องของจิตใจและได้มาจากศาสนา ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของสังคม เช่น ความเสียสละ ความขยันหมั่นเพียร การประหยัด ความกตัญญู ความอดทน ทำได้ดี เป็นต้น

2. เนติธรรม คือวัฒนธรรมทางกฎหมายรวมทั้งระเบียบประเพณีที่ยอมรับนับถือกันว่ามี ความสำคัญพอ ๆ กับกฎหมายเพื่อให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

3. สหธรรม คือวัฒนธรรมทางสังคม รวมทั้งมารยาทต่าง ๆ ที่จะติดต่อเกี่ยวข้องกับสังคม เช่น มารยาทในการรับประทานอาหารมารยาทในการติดต่อกับบุคคลต่าง ๆ ในสังคม

4. วัตถุธรรม คือวัฒนธรรมทางวัตถุ เช่น เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรคบ้านเรือน อาคาร สิ่งก่อสร้างต่าง ๆ สะพาน ถนน รถยนต์ เครื่องคอมพิวเตอร์ เป็นต้น

แต่ในศาสนาอิสลามการแบ่งประเภทตามนี้ น่าสังเกตว่าข้อที่ 1 คือคติธรรม และข้อ 2 คือ เนติธรรมหรือกฎหมายนั้นเป็นสิ่งที่อยู่ด้วยกัน

วิเชียร ณ นคร (2537 : 5) จำแนกประเภทของวัฒนธรรมเป็น 2 ประเภท คือ

1. วัฒนธรรมทางวัตถุ ได้แก่วัตถุอันเกิดจากการประดิษฐ์คิดค้นของมนุษย์ เช่น จอบเสียม มีด หม้อ ไห ถ้วย จาน ชาม ตลอดจนผลงานทางศิลปกรรมของมนุษย์ เช่น ภาพวาด รูปปั้น เป็นต้น

2. วัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ หมายถึงสิ่งที่แสดงออกในด้านความคิด ขนบธรรมเนียม ประเพณี แบบแผนของพฤติกรรมต่าง ๆ ที่ประพฤติปฏิบัติสืบต่อ ๆ กันมา จนเป็นที่ยอมรับกันในกลุ่มชนของตนว่าเป็นสิ่งที่ดีงาม เป็นสิ่งที่เหมาะสม เช่น ศาสนา ความคิด ความเชื่อ ความสนใจ ศิลธรรม ปรัชญา ความรู้ความสามารถที่เป็นนามธรรมที่ไม่สามารถมองเห็นได้

สุพัตรา สุภาพ (2535 : 25) กล่าวว่า เมื่อพิจารณาวัฒนธรรมในสังคมเราอาจจะแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ วัฒนธรรมในลักษณะที่เป็นสัญลักษณ์และจับต้องไม่ได้ เป็นต้นว่า ภาษาพูด ระบบความเชื่อ กิริยามารยาท ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมทางด้านวัตถุเป็นต้นว่า อาคาร บ้านเรือน วัด และศิลปกรรม ประติมากรรมต่าง ๆ ตลอดจนสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ ซึ่งใช้เป็นประจำวัน การแบ่งพิจารณาวัฒนธรรมในสองลักษณะที่กล่าวมานี้จะทำให้เราสามารถพิจารณาวัฒนธรรมทั้งหมด ได้ครบถ้วนอย่างไม่ขาดตกบกพร่อง วัฒนธรรมทั้งหมดก็คือสิ่งที่ครอบงำชีวิตมนุษย์ทั้งในชีวิตประจำวันและทั้งในโอกาสพิเศษที่มนุษย์จำเป็นจะต้องใช้ชีวิตผิดแปลกไปจากวันธรรมดา แต่ทั้งนี้มิได้หมายความว่า การแบ่งวัฒนธรรมออกเป็นวัฒนธรรมนามธรรมหรือระบบสัญลักษณ์ที่จับต้องไม่ได้กับวัฒนธรรมรูปธรรมหรือวัฒนธรรมประเภทวัตถุจะเป็นการแบ่งที่แยกกันอย่างเด็ดขาด การแบ่งในลักษณะที่ว่าเป็นการแบ่งเพื่อความสะดวกในการพิจารณาวัฒนธรรมเท่านั้น ตามความเป็นจริงวัฒนธรรมประเภทวัตถุ สามารถสื่อความหมายและมีลักษณะเป็นระบบสัญลักษณ์ที่จับต้องไม่ได้ บ้านเรือนที่เราอยู่มีลักษณะเป็นวัฒนธรรมประเภทวัตถุ แต่ถ้าเราพิจารณาลักษณะของบ้านเรือนเราก็จะเห็นได้ว่าบ้านที่มนุษย์เราใช้อาศัยอยู่นั้นอาจจะสร้างด้วยวัตถุต่างกัน กระต๊อบหลังคาจากย้อม แตกต่างจากบ้านไม้สัก หรือตึกใหญ่โอฬาร นอกจากต่างกันตรงวัสดุที่ใช้แล้ว ยังต่างกันตรงที่ว่า ลักษณะของอาคารจะบอกให้คนในสังคมนั้นรู้ว่า เจ้าของบ้านมีฐานะทางเศรษฐกิจอย่างไร เศรษฐีย่อมอยู่ตึกหลังใหญ่ คนจนมักจะทำอาศัยอยู่ในกระต๊อบ ถ้ากระต๊อบตั้งอยู่ในหมู่บ้านตามต่างจังหวัดย่อมต่างจากกระต๊อบที่ตั้งอยู่ในสลัมในกรุงเทพฯ ฉะนั้น จะเห็นได้ว่า วัฒนธรรมประเภทวัตถุย่อมให้ความหมายทางสัญลักษณ์อีกด้วย

สรุปได้ว่า วัฒนธรรมมี 2 ประเภทที่สำคัญคือ วัฒนธรรมที่เป็นวัตถุจับต้องได้ และวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ เช่น คติความเชื่อ จารีตประเพณี การละเล่น ภาษา วัฒนธรรมทั้ง 2 ประเภทนี้มีความเกี่ยวข้องกับมนุษย์ทั้งในชีวิตประจำวันหรือในโอกาสพิเศษ เช่น เทศกาลต่าง ๆ เป็นต้น

2.1.3 การรับและเผยแพร่วัฒนธรรม

วัฒนธรรม เป็นมรดกอันล้ำค่าของคนทุกชาติที่สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตของคนในประเทศนั้น ถือเป็นเอกลักษณ์ที่แสดงถึงความเป็นชาติที่แตกต่างจากชาติอื่น มีลักษณะเฉพาะที่แสดงชัดถึงความเป็นชาติ เช่น ภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณีที่แสดงออกมาทางพิธีกรรม ศิลปะแขนงต่าง ๆ ทุกประเทศอยู่โดดเดี่ยวโดยไม่ติดต่อกับชาติอื่นไม่ได้ ทุกประเทศต้องมีการผสมผสานกับวัฒนธรรมต่างชาติตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน นั่นก็คือการรับและเผยแพร่วัฒนธรรม เลือกสรรเอาสิ่งที่ดีมาใช้ให้เข้ากับวัฒนธรรม ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในความเป็นชาติ และเผยแพร่วัฒนธรรมที่งดงามกับประเทศอื่นมีนักวิชาการบางคนได้อธิบายถึงการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม ตามความคิดดังต่อไปนี้

สุพัตรา สุภาพ (2535 : 31-32) กล่าวว่า เมื่อบรรทัดฐานและค่านิยมของสังคมเป็นแกนกลางให้สมาชิกของสังคมยึดเป็นหลักพฤติกรรม ด้วยแนวความคิดวิธีการทำงาน ตลอดจนการประดิษฐ์สิ่งของเครื่องใช้ย่อมจำเป็นที่จะต้องสอดคล้องกับค่านิยมของสังคมนั้นโดยอัตโนมัติ และเมื่อทุกอย่างสอดคล้องกันก็หมายความว่า การถ่ายทอดทางวัฒนธรรมก็ดำเนินไปได้อย่างไม่มีปัญหา ถึงแม้ว่าการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมอาจจะหมายถึงว่าลักษณะบางอย่างของวัฒนธรรมได้เปลี่ยนไปบ้างตามกาลเวลา แต่ค่านิยมและหลักใหญ่ที่ใช้เป็นกฎเกณฑ์ของสังคมก็จะยังไม่เปลี่ยนไป ซึ่งสมาชิกของสังคมตกลงกันว่าจะใช้ร่วมกันมนุษย์ที่อยู่คนละสังคมนั้นย่อมจะมีวัฒนธรรมที่ต่างกัน เพราะในเมื่อต่างกลุ่มตกลงกันเอง ข้อตกลงของแต่ละกลุ่มก็ย่อมจะไม่เหมือนกันและวัฒนธรรมของสังคมจึงไม่เหมือนกัน อาจจะมีส่วนที่คล้ายกันและบางส่วนที่เหมือนกัน แต่เมื่อรวมเป็นระบบสัญลักษณ์จะพบว่าสังคมที่ต่างกันจะมีวัฒนธรรมที่ต่างกัน

วิเชียร ณ นคร (2537 : 8) กล่าวว่า วัฒนธรรมของสังคมหนึ่งย่อมแตกต่างไปจากวัฒนธรรมของสังคมอื่นและวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ไม่สามารถเก็บกักไว้ เหมือนสิ่งของใด ๆ ตราบใดที่มนุษย์ยังมีการเคลื่อนย้ายจากถิ่นหนึ่งไปยังแหล่งอื่น ๆ มนุษย์ที่มีการอพยพโยกย้าย มีการค้าขายตลอดจนถึงการไปศึกษาหาความรู้ ฯลฯ ก็จะทำเอาวัฒนธรรมจากสังคมของตนติดตัวไปเผยแพร่ในพื้นที่ที่ตนไปและจะรับเอาวัฒนธรรมจากสังคมที่ตนได้ไปนั้นติดตัวกลับมาเผยแพร่ในสังคมของตนด้วย

สุพัตรา สุภาพ (2535 : 32) กล่าวว่า มนุษย์เราจะถ่ายทอดวัฒนธรรมจากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่งแล้ว มนุษย์เราอาจจะรับวัฒนธรรมบางส่วนมาจากสังคมข้างเคียงได้ แต่ทั้งนี้ย่อมหมายความว่า ส่วนของวัฒนธรรมที่รับมาจากสังคมข้างเคียงนั้นไม่ขัดกับค่านิยมหลักของสังคม ส่วนวัฒนธรรมของสังคมข้างเคียงที่ได้รับมาจะต้องสอดคล้องกับของเดิมที่มีอยู่ เมื่อสอดคล้องกันได้ก็จะค่อย ๆ รับกันไปและในที่สุดก็จะแยกไม่ออกว่าวัฒนธรรมส่วนใดเป็นของเดิม และวัฒนธรรมส่วนใดรับมาจากสังคมอื่น การรับเอาวัฒนธรรมของสังคมอื่นมาในระยะแรกอาจจะเรียกได้ว่าเป็นการยืมวัฒนธรรม แต่เมื่อนาน ๆ ไปเข้าการยืมก็จะกลายเป็นการรับ การยืมวัฒนธรรมและการรับวัฒนธรรมนั้นเป็นจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม

โจวเซี่ยวเทียน (2555 : คำนำ) กล่าวว่า ไม่ว่าจะถิ่นที่แห่งใดก็ตาม เมื่อผู้คนมาอยู่ร่วมกัน วัฒนธรรมก็เกิดเทศกาลประเพณีคือส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมที่ผู้คนสร้างขึ้น แต่ละเทศกาลมี

จุดประสงค์ต่างกันไป แต่โดยหลักแล้วก็เพื่อกำหนดกฎเกณฑ์ให้แต่ละรอบปีในระยะเวลาแห่งการดำเนินชีวิตมีจุดหมายสอดคล้องกับความผันแปรของธรรมชาติ เป็นธรรมเนียมที่สังคมหมู่มากรับรู้ร่วมปฏิบัติ สร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีของกลุ่มคนในชนชาติตน ตามวิสัยของมนุษย์ปุถุชนที่เป็นสัตว์สังคมและนิยามงานรื่นเริงเฉลิมฉลอง เทศกาลประเพณีสะท้อนวิถีชีวิตจิตใจและความคิดของผู้คน เทศกาลจีนทำให้เห็นถึงความผูกพันทางความคิดและวิถีปฏิบัติอย่างลึกซึ้งของชาวจีนที่มีต่อวัฒนธรรมความเชื่อทั้งหลาย อันก่อเกิดเป็นเทศกาลประจำปีที่ถูกหลานยังคงปฏิบัติต่อกันมาอย่างเคร่งครัดจนถึงทุกวันนี้ เทศกาลเหล่านั้นคือตัวแทนของภูมิปัญญาคนรุ่นก่อนที่สร้างสรรค์สิ่งดีงามขึ้นมาให้แก่สังคม ทั้งมรดกอันมีค่าไว้ให้แก่ประเทศชาติ

จากคำอธิบายคำว่า “การรับและเผยแพร่วัฒนธรรม” ของนักวิชาการหลายท่านทำให้เข้าใจว่า วัฒนธรรมคือระบบสัญลักษณ์ที่มนุษย์สร้างขึ้นและมีไ้ระบบที่เกิดขึ้นโดยสัญชาตญาณ ซึ่งก็หมายความว่า วัฒนธรรมคือสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิต จึงเกิดการเรียนรู้และเมื่อมีคนกลุ่มอื่นเข้ามา ก็จะต้องมีการถ่ายทอดและเผยแพร่ให้กันและกันในที่นี้คือชาวจีนเป็นฝ่ายรับวัฒนธรรมไทยในขณะที่ชาวจีนก็เผยแพร่วัฒนธรรมจีนสู่ชาวไทยด้วย นั่นคือทั้งชาวไทยและชาวจีนต่างเป็นฝ่ายให้และรับวัฒนธรรมทั้งสองฝ่าย ซึ่งปรากฏการณ์นี้ทำให้สังคมสงบสุข เมื่อมีการอพยพมีการเดินทางไปมาหาสู่กัน มนุษย์ย่อมนำวัฒนธรรมของตนติดตัวไปด้วย ทำให้เกิดการเผยแพร่ให้กับท้องถิ่นที่ตนเข้าไปอยู่

2.1.4 วัฒนธรรมแบบผสมผสาน

วัฒนธรรมแบบผสมผสานเกิดขึ้นได้ตามสภาพสังคม วิธีการดำรงชีวิตของกลุ่มคนในสังคมแตกต่างกันไป ซึ่งส่งผลให้วัฒนธรรมของแต่ละที่มีลักษณะแตกต่างกันไปด้วย ในเมื่อวัฒนธรรมหนึ่งได้เข้าไปอยู่ในสังคมนั้นย่อมทำให้เกิดวัฒนธรรมแบบผสมผสาน ซึ่งก็คือการรักษาวรรณธรรมดั้งเดิมแต่ก็ยอมรับวัฒนธรรมอื่นเช่นกัน เพื่อเกิดประโยชน์กับการดำรงชีวิตในสังคมนั้น

อมรา พงศาพิชญ์ (2521 : 18) กล่าวว่าคำว่า การสังสรรค์ทางวัฒนธรรมหรือการผสมผสานทางวัฒนธรรมนี้ใช้เมื่อมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมวัฒนธรรมระหว่าง 2 กลุ่ม คนที่มีสังคมนั้นวัฒนธรรมต่างกัน และมีการรับวัฒนธรรมซึ่งกันและกันแต่ในกรณีนี้สังคมนั้นที่มีปฏิสัมพันธ์กันมีพลังไม่เท่ากัน คนกลุ่มหนึ่งจะมีแนวโน้มที่จะยอมรับวัฒนธรรมของอีกกลุ่มหนึ่งเราพบว่ากลุ่มที่วัฒนธรรมมีพลังน้อยจะถูกผสมกลมกลืนเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มที่วัฒนธรรมมากกว่าในขณะที่เดียวกันอาจมีการแลกเปลี่ยนกันก็ได้สุดท้ายถ้าวัฒนธรรม 2 ชุดถูกผสมรวมกันเป็นชุดเดียวกันไม่ว่าจะมีส่วนของชุดใดมากกว่ากันก็จะเป็นการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมที่เกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน

นิยพรรณ (ผลวัฒนธรรม) วรรณศิริ (2550 : 60) กล่าวว่า หลังจากวัฒนธรรมที่ต่างกันสองวัฒนธรรมมาพบกัน สัมผัสกัน และเกิดการหยิบยืมแลกเปลี่ยนกันใช้ในระยะเวลาที่สม่ำเสมอและยาวนานพอสมควร วัฒนธรรมทั้งสองจะผสมผสานกันปะปนกันหมด แต่ก็ยังไม่รู้ว่าเป็นวัฒนธรรมของใคร ไม่ถึงกับปนกันแยกไม่ออก เมื่อผู้หยิบยืมวัฒนธรรมของผู้อื่นกลับเข้าสู่กลุ่มชนเดิมของตน วัฒนธรรมเดิมนั้นก็จะดำรงรูปแบบเดิมได้คืออยู่เฉยๆกับคนจากวัฒนธรรมอื่นอีก เขาก็จะผสมผสานวัฒนธรรมของเขาเข้ากับวัฒนธรรมใหม่ที่มาสัมผัสกันอีก

หลังจากกลุ่มชาวจีนโพ้นทะเลอพยพเข้ามาและตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย วัฒนธรรมจีนก็ถูกนำเข้ามาในสังคมไทยเช่นกัน เพื่อดำรงชีวิตต่อไปในสังคมไทยได้ ดังนั้นจึงต้องยอมรับวัฒนธรรมของ

ไทย แต่ก็ได้รับรักษาวัฒนธรรมจีนไว้ดั้งเดิม ในเมื่อไปถึงประเทศที่ไม่รู้จักใคร การตั้งศาลเจ้าหรือวัดนั้นก็กลายเป็นที่พึ่งทางจิตใจของกลุ่มชาวจีน ศาสนาลัทธิความเชื่อมักจะประกอบในพิธี ต่าง ๆ ที่วัดและศาลเจ้าจีน วัดและศาลเจ้าเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ศาสนา ความคิด คำสอน จารีตประเพณี วัดจีนและศาลเจ้าจีนในกรุงเทพมหานครไม่ว่าจะเกี่ยวเนื่องกับศาสนาพุทธ เต๋าหรือความเชื่อพื้นบ้านแบบดั้งเดิม ล้วนแล้วแต่สะท้อนถึงภาพวัฒนธรรมจีนอย่างหลีกเลี่ยงไม่พ้น

ตัวหนังสือ (2543 : 54) กล่าวว่าศาลเจ้าจีนและวัดจีนในประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นที่เกี่ยวเนื่องอยู่กับศาสนาลัทธิความเชื่อใด เช่นศาสนาพุทธ ปรัชญาเต๋า และความเชื่อท้องถิ่นแบบดั้งเดิม ต่างก็มีสัญลักษณ์ในทางศาสนาความเชื่อนั้นปรากฏอยู่ วัดจีนและศาลเจ้าจีนเหล่านี้ได้ถ่ายทอดสภาพทางวัฒนธรรมจีนจากประเทศจีนมาจนมีการผสมผสานให้เข้ากับวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยมีการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน ดังนั้นในศาลเจ้าจีนในไทยจึงมีวัฒนธรรมจีนปนกับวัฒนธรรมไทยอย่างเห็นได้ชัด เทพเจ้าที่ไหว้ในวัดจีนและศาลเจ้าจีนต่าง ๆ นั้น สำหรับในประเทศไทย จะเห็นได้ว่าส่วนใหญ่จะปะปนกันไม่มีการแบ่งแยกว่าที่สังกัดศาสนาลัทธิความเชื่อใด วัดและศาลเจ้าแห่งเดียวกันมีทั้งพระพุทธรูป มีทั้งเทวรูปของเต๋า และมีทั้งรูปเคารพในความเชื่อท้องถิ่นแบบดั้งเดิม และถ้ามีเทพเจ้าองค์ใดที่คนจีนนับถือก็จะมีเทพเจ้าที่คนไทยนับถือด้วย เช่น บางศาลเจ้ามีการไหว้พระนารายณ์ พระวิษณุซึ่งเป็นเทพเจ้าที่คนไทยบางส่วนนับถือ โดยได้รับอิทธิพลมาจากพวกแขก ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการผสมผสานกันทางวัฒนธรรมของไทยและจีน นอกจากนี้แล้ว ผู้ที่ศรัทธาที่มาไหว้ในศาลเจ้าจีนก็ไม่ใช่มีแต่ชาวจีนเท่านั้น หากมีคนไทยด้วย ซึ่งก็ไม่อาจแบ่งแยกได้ว่าใครเป็นคนจีนใครเป็นคนไทย สรุปแล้วศาลเจ้าจีนและวัดจีนจึงมีบทบาทในการผสมผสานเชื่อมโยงระหว่างคนจีนและไทย ซึ่งไม่เพียงแต่วัฒนธรรมเท่านั้นหากรวมไปถึงความสัมพันธ์ในทางชีวิตความเป็นอยู่ด้วย

กรณีการ ตันประเสริฐ (2543 : 69) กล่าวว่าวัฒนธรรมความเชื่อที่ติดตัวจีนเข้ามาในเจริยองกงามอย่างดีในสยามและสืบทอดต่อเนื่องมา มีการจัดตั้งศาลเจ้าเพื่อเคารพบูชารำลึกคุณของเทพเจ้าและขอให้คุ้มครอง คำโคลงคู่ “ต้าฟง” ที่ไพเราะจารึกไว้ด้านหน้าศาลป่อเต็กตึ้ง บ่งบอกให้รู้ว่าศาลเจ้าแห่งนี้ผสมผสานทฤษฎีแห่งพุทธศาสนา เต๋า และขงจื้อ ไม่แยกแยะกัน และสรรเสริญบารมีได้ฮองกงเปรียบประดุจภูเขาสูงเท่าฟ้าใหญ่เท่าแผ่นดินมาตั้งอยู่ ณ ที่นี้ เมตตาของท่านไร้พรมแดน ความเชื่อในแนวผสมผสานทำให้ไม่มีข้อจำกัดในพื้นฐานความเชื่อของผู้ที่เข้ามาเคารพสักการะขอพรจากไต้ฮองกง

จากที่กล่าวมาสามารถเข้าใจความหมายของคำว่า “วัฒนธรรมแบบผสมผสาน” ในเมื่อมีการติดต่อ ย่อมเกิดวัฒนธรรมผสมผสานได้ ไม่ว่าจะประเทศใดก็ไม่สามารถหลีกเลี่ยงวัฒนธรรมผสมผสานได้ เช่น ในประเทศไทย เราเห็นได้ชัดเจนว่า กลุ่มชาวจีนที่อพยพเข้ามาในเมืองไทยได้สร้างวัฒนธรรมแบบผสมผสานมากมายและสืบทอดจนถึงปัจจุบัน เป็นการปรับตัวให้อยู่ร่วมกับคนไทยได้อย่างสงบสุข วัฒนธรรมส่วนใดที่ขัดแย้งกับคนไทยซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ ก็ย่อมสูญหายไปโดยที่สุด

2.1.5 ศาสนาและคติความเชื่อของชาวจีนในสังคมไทย

ศาสนาและความเชื่อเป็นผลจากวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นตามความต้องการของมนุษย์ที่อาศัยอยู่ในสังคมเดียวกัน ศาสนาและความเชื่อมีอยู่มากมายและหลากหลายแต่ก็ไม่ขัดแย้งกันเมื่อรวมอยู่ในสังคมเดียวกันได้เช่นกัน ในเมื่อคนจีนมาใช้ชีวิตในเมืองไทย ศาสนาและความเชื่อนั้นก็ถูกนำเข้ามาในสังคมไทยด้วยเช่นกัน

ตัวน ลี่เซิง (2543 : 56-57) กล่าวว่า ศาสนาเป็นความเชื่อและที่ยึดเหนี่ยวทางด้านจิตใจ เป็นสิ่งที่มีคุณค่าแก่ชีวิต ดังนั้นศาสนาจะมีการพัฒนาได้ก็จะต้องรับการสนับสนุนทางการบ้านเมือง ในขณะเดียวกันตัวศาสนาเองก็มีบทบาทที่จะส่งผลเกื้อหนุนต่อบ้านเมืองด้วยโดยเฉพาะประเทศที่มีการปกครองแบบร่วมกับศาสนา ก็ยังมีบทบาทในการดำรงไว้ซึ่งความสงบของบ้านเมือง ศาสนาที่ชาวจีนในประเทศไทยนับถือไม่ว่าจะเป็นศาสนาพุทธเต๋า และความเชื่อพื้นบ้านแบบดั้งเดิม ต่างก็มีพื้นฐานทางทฤษฎีที่มุ่งให้คนปฏิบัติทำความดี ละเว้นความชั่ว

พรพรรณ จันทโรนานนท์ (2542 : 1540) กล่าวว่า ชาวจีนมีความเชื่อที่รวมกันเป็นหนึ่งเดียวเรียกกันว่าชานเจี้ยว ซึ่งเริ่มปรากฏเป็นเค้ามาตั้งแต่สมัยราชวงศ์หยวนแล้วชานเจี้ยวไม่ใช่ศาสนาใหม่ แต่เป็นการรวมกันของศาสนาพุทธ (มหายาน) ศาสนาเต๋า และศาสนาขงจื้อ แม้ว่าศาสนาขงจื้อจะยังไม่เป็นที่ยอมรับว่าเป็นศาสนา (“หฺรูเจี้ยวเหอจี้ซ่งจ่าลู่” 1993 : 108) แต่ในสมัยราชวงศ์หมิงและชิงก็มีศาลเจ้าชานเจี้ยวแล้ว

กุลศิริ อรุณภาคย์ (2553 : 17) กล่าวว่า ศาลเจ้าจีนแม้จะมีที่มาจากความเชื่อของศาสนาเต๋า และความเชื่อท้องถิ่นก็ตาม แต่การศึกษาของนักวิชาการพบว่า ในความเป็นจริงแล้วยังมีการนำความเชื่อต่าง ๆ ทั้งลัทธิขงจื้อและพุทธศาสนานิกายมหายานเข้ามาผสมผสานไว้ด้วยกันอย่างกลมกลืนด้วย ซึ่งเป็นการผสมผสานที่เกิดขึ้นทั่วไปตั้งแต่ในเมืองจีนแล้ว เห็นได้อย่างชัดเจนตั้งแต่สมัยราชวงศ์หยวน (พ.ศ. 1814 - 1911) เป็นต้นมา โดยจะมีการสร้างศาลที่ผสมผสานความเชื่อทั้ง 3 เข้าด้วยกัน เรียกว่า “ชานเจี้ยวถั่ง” แปลว่า ศาลที่สร้างขึ้นจากคำสอนของ 3 ศาสนา ศาลลักษณะนี้สามารถพบเห็นได้ทั่วไปในเมืองไทย ซึ่งนอกจากจะประดิษฐานเทพเจ้าต่าง ๆ ในศาสนาเต๋าและขงจื้อแล้ว ยังมีการประดิษฐานพระโพธิสัตว์ในศาสนาพุทธและพระพุทธรูปอีกด้วย

ตัวน ลี่เซิง (2543 : 11-12) กล่าวว่า เมื่อคนจีนอพยพไปถึงดินแดนประเทศใหม่ ความรู้สึกที่ต้องเผชิญก็คือ ความไม่เคยชินกับแผ่นดินที่ไม่มีคนที่รู้จักกัน ขาดความปลอดภัย เช่นนี้จึงจำเป็นต้องอาศัยเทพเจ้าเพื่อเป็นหลักที่พึ่งทางใจของพวกเขา คนจีนในยามปกติก็ไหว้เทพเจ้าเพื่อให้มีชีวิตที่สงบสุขและผาสุก ถ้ามีเรื่องใด ๆ เกิดขึ้นก็มักจะไหว้วอนเทพเจ้าเพื่อขอให้ช่วยเปลี่ยนจากร้ายกลายเป็นดี เนื่องจากชาวจีนที่อพยพไปอยู่ต่างประเทศในช่วงต้น ๆ ส่วนมากเป็นชาวจีนยากจนและระดับความรู้ต่ำ จึงไม่ทราบว่าจะอะไรเป็นศาสนาดั้งเดิมของตน ดังนั้น ไม่ว่าจะเป็นพุทธศาสนา ศาสนาเต๋าหรือศาสนาอื่นใด หากพบเห็นก็กราบไหว้ โดยคิดว่าการไหว้ย่อมดีกว่าไม่ไหว้ มีความเชื่อถือทางศาสนา ย่อมดีกว่าไม่มีความเชื่อถือ พวกเขาไหว้เทพเจ้าต่าง ๆ เพื่อความปลอดภัยของร่างกายและทรัพย์สิน เพื่อให้มีที่พึ่งทางจิตใจจะได้รู้สึกปลอดภัย ทัศนคติทางด้านศาสนาเช่นนี้มีมาตลอด และสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน

แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย (2552 : 127-161) กล่าวว่า แม้ชาวจีนจะนับถือลัทธิต่าง ๆ เช่นขงจื้อ เต๋า ฯลฯ แต่คงปฏิเสธไม่ได้ว่า ฐานรากสังคมของจีนยอมรับศาสนาพุทธมาช้านานแล้วแม้จะหลังขงจื้อ อาจเป็นด้วยทั้งลัทธิขงจื้อ เต๋าหรืออื่น ๆ มีความสอดคล้องกับหลักการทางพุทธศาสนาที่มหายานก็เป็นได้ เช่นชาวจีนเชื่อในพุทธศาสนาและเทพเจ้าต่าง ๆ ด้วย โดยเฉพาะการปฏิบัติธรรมตามแนวพุทธมหายานนั้นมีใช้เพื่อตนเท่านั้น แต่หมายถึงการช่วยให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ด้วย ในขณะที่สังคมไทยแม้นับถือพุทธศาสนาเช่นกัน แต่ก็เป็นแบบหินยาน ซึ่งเน้นการพ้นทุกข์ด้วยตนเอง เรื่องของความเชื่อเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง ดังนั้นความเชื่อจึงเปลี่ยนแปลงผันแปรอยู่

เสมอตามกระแสสังคม ทั้งนี้เพื่อให้บทบาทหน้าที่ของศาสนาได้อำนวยประโยชน์แก่มนุษย์มากที่สุด ภารกิจของชั้นที่เจ็ดหรือที่กลายเป็นหลวงพ่อบ้างก็ดี หรือการผสมผสานของความเชื่อผ่านรูปสัญลักษณ์ พิธีกรรมหรือตำนานในหมู่ชาวจีนในสังคมไทยก็ดี ล้วนเป็นเครื่องยืนยันว่าคติความเชื่อย่อมมีคุณค่า ความหมายต่อมนุษย์

จากที่กล่าวมาทำให้เข้าใจโดยสรุปว่า เมื่อคนจีนอพยพเข้ามาในเมืองไทย ประเพณีตาม เทศกาลจีนต่าง ๆ ก็จะถูกนำเข้ามาในเมืองไทย และก็จะสืบทอดให้รุ่นลูกหลานรุ่นต่อรุ่น ประเพณี เหล่านี้มาจากศาสนา และคติความเชื่อของชาวจีนที่เคยปฏิบัติมาแต่ดั้งเดิมที่เรียกว่าชานเจี้ยว คือรวม ศาสนาพุทธ ขงจื้อและเต๋าธรรมเป็นหนึ่งเดียวกัน ชานเจี้ยวจึงเป็นวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ แต่ทำให้เกิด วัฒนธรรมทางวัตถุ เช่น ศาลเจ้าจีน โรงเจ และวัดจีน เพื่อเป็นสถานที่ที่ใช้ประกอบพิธีกรรมตาม เทศกาล ประเพณีที่สืบทอดกันมาแต่โบราณและยึดถือปฏิบัติกันประจำทุกปีจนถึงปัจจุบันมีอยู่ มากมาย ชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีนที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยนิยมทำพิธีกรรมต่าง ๆ ตามศาสนา และคติความเชื่อต่าง ๆ จากอดีตถึงปัจจุบัน คนไทยเชื้อสายจีนยังรักษาวัฒนธรรมของตนไว้

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับคนไทยเชื้อสายจีนในสังคมไทย

ชาวจีนโพ้นทะเลได้อพยพมาอยู่ในดินแดนไทยเป็นเวลายาวนาน ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ยากจนที่ หนีภัยและเข้ามาทำมาหากินในไทย ชาวจีนอพยพส่วนใหญ่เข้ามาตั้งหลักแหล่งในกรุงเทพฯ ชุมชน ชาวจีนได้ขยายตัวอย่างรวดเร็วในด้านพื้นที่และประกอบอาชีพในด้านต่าง ๆ ต่อมาก็เกิดคลื่นอพยพ ชาวจีนจำนวนมากมาตั้งถิ่นฐานกระจัดกระจายอยู่ทั่วทุกภูมิภาคของไทยเป็นเวลานานไม่ต่ำกว่า 200 ปีมาแล้ว โดยจำแนกตามภาษาพูดได้ 5 กลุ่มใหญ่ คือ ฮกเกี้ยน แต่จิว แคะ กวางตุ้ง และไหหลำ โดยสรุปความจาก แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย (2552 : 208 - 209) ว่า การบุกเบิกเส้นทางคมนาคมทางน้ำ ของไทยยุคต้นรัตนโกสินทร์ กุ๊ลิ้งมีบทบาทในการขุดคลองต่าง ๆ ต่อมาในรัชกาลที่ 5 ประเทศไทย ปฏิรูป คนจีนรับจ้างสร้างเส้นทางรถไฟกระจายไปทุกภูมิภาค การที่ตนเองไปบุกเบิกสร้างรับจ้างสร้าง เส้นทางรถไฟ เมื่อเห็นตรงไหนดีก็ตั้งถิ่นฐานตรงนั้น

2.2.1 ความหมายของคนไทยเชื้อสายจีน

ชาวไทยเชื้อสายจีน คือ ชาวจีนที่เกิดในประเทศไทย และเป็นเชื้อสายของผู้อพยพชาวจีน หรือชาวจีนโพ้นทะเล คนไทยเชื้อสายจีน มีประมาณ 8 ล้านคนในประเทศไทย หรือ 14% ของ ประชากรทั้งประเทศ และยังมีอีกจำนวนมากที่ไม่สามารถนับได้ เพราะได้กลมกลืนกับคนไทยไปแล้ว โดยการแต่งงานข้ามเชื้อชาติชาวไทยเชื้อสายจีนส่วนมากบรรพบุรุษจะมาจากจังหวัดแต้จิ๋ว ในมณฑล กวางตุ้งทางตอนใต้ของจีน พูดภาษาแต้จิ๋วซึ่งเป็นภาษากลุ่มหมิ่นหนาน รองลงมาคือมาจาก แคะ ฮกเกี้ยนและไหหลำ (“ไทยเชื้อสายจีน” 2556 : ออนไลน์)

ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับไทยมีมาเป็นเวลายาวนานแล้ว ดังนั้นความเป็นคนไทยเชื้อสายจีน จึงเริ่มตั้งแต่สมัยอยุธยา และคนจีนที่อพยพเข้ามาในประเทศไทยก็ได้รับการยอมรับจากคนไทย ดังที่ ต้วน ลีเซิง (2540 : 29) ได้กล่าวว่า ชาวจีนที่เดินทางเข้ามาในสมัยอยุธยา ชาวจีนส่วนมากที่เข้ามาใน ประเทศไทยเป็นชายที่มีได้นำภรรยามาจากเมืองจีนด้วย ส่วนมากจึงได้สตรีไทยเป็นภรรยาและเมื่อ ชาวจีนเข้ามาตั้งหลักแหล่งในอยุธยามากขึ้น ไทยจึงได้แต่งตั้งชาวจีนที่มีชื่อเสียงเป็นนับถือเชื้อฟงของ ชาวจีนทั่วไปเป็นผู้ดูแลควบคุมชาวจีน โดยให้ยศและบรรดาศักดิ์เป็นขุนนางไทย

จากที่กล่าวมาทำให้เข้าใจความหมายโดยสรุปของคำว่า “คนไทยเชื้อสายจีน” ได้ว่า คนไทยเชื้อสายจีน ซึ่งก็คือลูกหลานของชาวจีนที่มีสัญชาติไทยเพราะเกิดในประเทศไทย แต่ยังมีเชื้อชาติจีนตามสายเลือดของบิดาจนเมื่อรุ่นที่ 3 ผู้เกิดจากบิดาสัญชาติไทยจึงจะได้ชื่อว่าสัญชาติไทยและเชื้อชาติไทยโดยสมบูรณ์ต่อมาคนจีนอพยพเข้ามาในประเทศไทยเรื่อย ๆ และจำนวนมากขึ้น ทำให้มีลูกหลานชาวจีนมากมายในปัจจุบันนี้ แต่ในความเข้าใจของคนทั่วไปแม้เป็นรุ่นที่ 3 แล้วก็มักจะบอกว่าเป็นคนไทยเชื้อสายจีน

2.2.2 บทบาทของคนไทยเชื้อสายจีน

ชาวจีนที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยได้นำมาซึ่งความคิด วิถีชีวิต ศิลปะและความรู้ด้านต่าง ๆ ที่ช่วยเพิ่มสีสันและพลังความตื่นตัวให้กับสังคมไทย ชาวจีนโพ้นทะเลเหล่านี้เป็นคนขยันและ ยึดมั่นอยู่กับปณิธานความตั้งใจในการเริ่มต้นและพัฒนาธุรกิจของตนเองให้เฟื่องฟูเสมอ ชาวจีนอพยพมีส่วนอย่างมากในการผลักดันเศรษฐกิจของประเทศไทยให้เจริญรุ่งเรือง เป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่าชาวจีนมีบทบาทสำคัญด้านเศรษฐกิจเป็นอย่างดี

สุภางค์ จันทวานิช และคณะ (2549 : คำนำ) กล่าวว่า คนจีนเข้ามาตั้งถิ่นฐานกรุงรัตนโกสินทร์ตั้งแต่รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชจวบจนถึงปัจจุบันและจากประวัติความสัมพันธ์ไทย-จีนอันยาวนาน พบว่าทั้งไทยและจีนถือเป็นมิตรประเทศที่มีสัมพันธ์ไมตรีอันดีต่อกันเปรียบเหมือนพี่น้อง มีการเชื่อมโยงความสัมพันธ์กันทั้งด้านเศรษฐกิจ การค้าและวัฒนธรรม ชาวจีนที่เข้ามาค้าขายและตั้งรกรากในประเทศไทยมีเพิ่มมากขึ้นทุกปี ด้วยอุปนิสัยที่ขยันขันแข็งและเปี่ยมด้วยความอดทน ทำให้ชาวจีนสามารถสร้างตัวขึ้นมาได้อย่างรวดเร็วและประสบความสำเร็จอย่างงดงามในทุกด้าน

สุภางค์ จันทวานิช และคณะ (2549 : 122) กล่าวว่า คนจีนมีบทบาทมากในเวลานั้นในการสนับสนุนพระราชวงศ์ เพราะคนจีนช่วยสนับสนุนพระสถานภาพของรัชกาลที่ 1 ซึ่งเป็นนักรบและขุนนางผู้ใหญ่ซึ่งมีพื้นเพมาจากบุคคลสามัญ ทว่ามีบทบาทที่คู่บ้านเมืองร่วมกับสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช พระมหากษัตริย์ในราชวงศ์ก่อนราชวงศ์จักรี ซึ่งมาจากสามัญชนเช่นกัน สมเด็จพระเจ้าตากสินทรงมีความสามารถในการรวบรวมผู้คนที่มีการแตกแยกเป็นก๊กเป็นเหล่าสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชที่ทรงมีเชื้อสายเป็นจีนแต่จิว ได้รับความช่วยเหลือจากชาวจีนโพ้นทะเลในเมืองไทยเป็นอย่างดีในการบริหารและปกครองบ้านเมือง จนในที่สุดได้พระราชทานที่ดินให้ก่อตั้งชุมชนจีน ความเป็นพิเศษที่คนจีนได้รับการปฏิบัติจากผู้ปกครองคือการละเว้นไม่ต้องปฏิบัติบางอย่างไปตามกฎหมาย ในเรื่องชุมชนอาศัยของคนต่างด้าวซึ่งจะต้องอยู่นอกเมือง แต่กรณีของชุมชนจีนนี้กลับอยู่ตรงข้ามพระราชวัง คนละฟากแม่น้ำเจ้าพระยา โดยนัยนี้ความหมายที่สำคัญคือ ผู้ปกครองรัฐไม่ได้เห็นว่าคนจีนคือคนต่างชาติเหมือนคนต่างด้าวอื่น ๆ แต่กระนั้นก็ตามก็ยังไม่ได้ว่าคนจีนเป็นอาณาประชาราษฎร์ หากแต่เป็นเพียงผู้ที่มุ่งเข้ามาทำมาหากินเพื่อส่งทุนรอนกลับไปตั้งตัวและเลี้ยงครอบครัวในภูมิลำเนาเดิมของตน

ภูวดล ทรงประเสริฐ (2547 : 371-372) กล่าวว่า ลูกหลานของชาวจีนโพ้นทะเลมีบทบาทต่อการส่งเสริมการผสมกลมกลืนระหว่างชนกลุ่มต่าง ๆ ภายในประเทศไทยได้อย่างเป็นปึกแผ่นด้วยดีตลอดมา จนบุคคลเหล่านี้ไม่ได้คิดว่าตนเองยังคงเป็นชนกลุ่มน้อยเหมือนบรรพชนของพวกเขาในอดีตอีกต่อไป ผู้มีเชื้อสายจีนเหล่านี้ก็เหมือนกับชาวไทยเชื้อสายอื่น ๆ ทั่วไปที่ถือว่าตนเองคือชนส่วนใหญ่

ของสังคมไทยแห่งนี้เรื่อยมาทั้งที่พวกเขาคือผลิตผลของชุมชนจีนโพ้นทะเลซึ่งเคยถูกกระทำโดยนโยบายกีดกันกลายของรัฐบาลไทยในอดีตทั้งทางนิตินัยและพฤตินัยตลอดมา บทบาททางด้านเศรษฐกิจและทางด้านสังคมของคนเหล่านี้ได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วมากในช่วงดังกล่าว โดยลูกหลานชาวจีนที่เกิดในประเทศไทยและเจริญเติบโตขึ้นมาในสังคมมีความยึดหยุ่นมากพอที่จะคลาไคลยวสัมพันธ์อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมจีน เพื่อมาผสมผสานเข้ากับวิถีชีวิตใหม่ในสังคมไทย ทำให้พฤติกรรมทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของคนเหล่านี้สอดคล้องเข้ากับภาวะวิสัยที่เปลี่ยนแปลงไปได้ตลอดเวลาเช่นกัน ตามเงื่อนไขทางการเมืองและสภาพการณ์ของสังคมไทยตลอดช่วงทศวรรษดังกล่าวและต่อเนื่องมาถึงยุคปัจจุบัน

จากที่กล่าวมาทำให้เข้าใจโดยสรุปว่าคนไทยเชื้อสายจีนยังมีความเป็นลักษณะจีน แม้ภายหลังจะเปลี่ยนแปลงให้เข้ากับวัฒนธรรมไทยไปบ้าง อาชีพและการใช้ชีวิตของชาวจีนได้ส่งผลต่อการพัฒนาของประเทศไทย โดยเฉพาะในด้านเศรษฐกิจซึ่งมีบทบาทต่อสังคมไทย ทั้งในด้านสังคมและการเมือง

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับสมาคมชาวจีนในสังคมไทย

การศึกษาเรื่อง “บทบาททางสังคมด้านศาสนาและวัฒนธรรมจีนของมูลนิธิป่อเต็กตึ๊ง” จำเป็นต้องศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับสมาคมองค์กรที่ก่อตั้งโดยชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีนด้วย เพราะมูลนิธิป่อเต็กตึ๊งก็เป็นหนึ่งในสมาคมหรือองค์กรเหล่านี้

คำว่า “สมาคม” ตามมาตรา 78 แห่งประมวลกฎหมายแพ่ง หมายถึง การก่อตั้งสมาคมเพื่อกระทำการใด ๆ อันมีลักษณะต่อเนื่องร่วมกันและมีใช้เป็นการหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน ต้องมีข้อบังคับและจดทะเบียนตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้

การลงนามในสนธิสัญญาบาวริง นอกจากจะเปลี่ยนบทบาทของชาวจีนในด้านเศรษฐกิจแล้ว ยังเป็นการปฏิรูปชุมชนชาวจีนครั้งสำคัญด้วย มีการจัดตั้งกลุ่มชุมชนและสังคมชาวจีนที่ถูกต้องตามกฎหมาย โดยยึดหลักเกณฑ์สำคัญสี่ประการในเบื้องต้น นั่นคือ ภาษาถิ่น อุตสาหกรรม ชื่อสกุล และกิจกรรมการกุศลเพื่อสังคมสมาคมจีนที่ก่อตั้งบนพื้นฐานของภาษาถิ่นคือ สมาคม กว๋องสิ่ว สมาคมไหหลำ สมาคมฮกเกี้ยน สมาคมฮากกา สมาคมแต้จิ๋ว ส่วนสมาคมที่ตั้งบนพื้นฐานของชื่อสกุลหรือแซ่มี่ขึ้นเพื่อจูนเจือมิตรภาพในหมู่สมาชิก เพิ่มโอกาสในการสร้างเครือข่าย เป็นเครื่องเตือนใจชนรุ่นใหม่นอกนาครดถึงเครือญาติในถิ่นแผ่นดินใหญ่ เช่นเดียวกับความสำคัญที่จะได้รับทราบถึงวัฒนธรรมและสิ่งที่สืบทอดต่อกันมา ปัจจุบันนี้มีสมาคมที่ตั้งขึ้นจากชื่อสกุลจีนหรือแซ่กว่า 60 แห่งในประเทศไทย นอกจากนี้ยังมี “สหสมาคมตระกูลแซ่แห่งประเทศไทย” ซึ่งรวบรวมเอาสมาคมแซ่ต่าง ๆ เหล่านี้ไว้ภายใต้สมาคมใหญ่อีกทีหนึ่ง สมาคมการค้าที่ก่อตั้งขึ้นโดยพ่อค้าชาวจีน ประกอบด้วยสมาชิกที่อยู่ในอุตสาหกรรมหรืออาชีพเดียวกัน สมาคมการค้าเป็นตัวกลางแลกเปลี่ยนข้อมูล มีส่วนช่วยให้หลีกเลี่ยงการแข่งขันกันโดยไม่จำเป็นระหว่างสมาชิก หรือการหารือเกี่ยวกับนโยบายของรัฐบาลซึ่งจะมีผลกระทบต่ออุตสาหกรรมของตน สมาคมการค้าจีน ที่ใหญ่และมีอิทธิพลที่สุดในประเทศไทยคือ หอการค้าไทย-จีน (Thai-Chinese Chamber of Commerce - TCC) (“หอการค้าไทย-จีน” 2556 : ออนไลน์)

พรพรรณ เตียรักษ์กิจสกุล (2536 : 20) กล่าวว่า องค์กรสังคม คือ การจัดกลุ่มให้เป็นสิ่งรวมอย่างมีระบบ องค์กรสังคมตามพจนานุกรม ให้คำจำกัดความไว้ว่า ศูนย์กลางของกิจการที่รวม

ประกอบกันขึ้นเป็นหน่วยมีสาระสำคัญ ได้แก่ 1. การกระทำที่รวมให้เป็นระบบ 2.สภาพที่ได้ถูกจัดรวมเป็นระบบ 3.การจำแนกแยกชิ้นส่วนและภาระหน้าที่ โดยแยกแต่ละส่วนที่ทำหน้าที่ไม่เหมือนกัน แล้วบูรณาการเข้าให้เป็นสิ่งรวมทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกันอย่างเป็นระบบ 4.การรวมสมาคมกันของบุคคลที่มีจุดมุ่งหมายร่วมกัน ดังนั้น การจัดระเบียบสังคมจึงแยกเป็นแต่ละระเบียบแต่ละส่วนได้ตามประเภทของกิจกรรมและประโยชน์ที่ต้องการในการรวมกลุ่มนั้น ๆ คนจำนวนเดียวกันอาจจัดเป็นกลุ่มได้หลายประเภทในต่างโอกาสกัน หรืออาจจัดแยกเป็นกลุ่มย่อยที่สมาชิกไม่ซ้ำกันเลย หรือซ้ำกันบ้าง และให้ต่างกลุ่มนั้นไม่ต้องมีความสัมพันธ์กันเลย หรือให้มีความสัมพันธ์ด้วย ทั้ง ๆ ที่แต่ละกลุ่มมีกิจกรรมทำหน้าที่ประโยชน์ที่ต่างกันได้ รูปแบบขององค์การในปัจจุบันแบบหนึ่งที่สำคัญในสังคมไทย คือ สมาคมสมัครใจหมายถึง กลุ่มที่สมาชิกรวมกันโดยสมัครใจตามความพอใจหรือประโยชน์บางอย่างที่จะได้รับร่วมกัน มักมีลักษณะเป็นกลุ่มทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ที่เป็นทางการก็โดยที่มีระเบียบกฎเกณฑ์และเป้าหมายที่แน่ชัดและอาจจะต้องมีการจดทะเบียนตามกฎหมายของสังคม เช่นเดียวกับสมาคมของกลุ่มชาติพันธุ์จีนในประเทศไทยที่ได้มีการรวมตัวจัดตั้งกันขึ้นและได้มีการจดทะเบียนตามระเบียบของกฎหมายไทย สมาคมชาวจีนในที่นี้ หมายถึง การร่วมกันจัดตั้งเป็นองค์การของกลุ่มชาติพันธุ์จีนในประเทศไทย โดยองค์การที่จัดตั้งนั้นมีวัตถุประสงค์ที่แน่นอน มีข้อบังคับเกี่ยวกับการดำเนินการ การบริหาร และกิจกรรมขององค์การร่วมกันด้วย คำว่า “สมาคมจีน” ในที่นี้ จะมีความหมายถึงองค์การที่เรียกชื่ออย่างอื่น ไม่เรียกว่า “สมาคม” ด้วย อาทิ มูลนิธิโสเมสร เป็นต้น

แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย (2552 : 252) กล่าวว่า คงไม่น่าจะมีประเทศใดที่มีองค์การการกุศลของชาวจีนมากมายเท่าที่ปรากฏในประเทศไทยองค์การเหล่านี้ส่วนใหญ่มีที่มาจากการดำเนินงานของศาลเจ้าท้องถิ่นหรือโรงเจ ศาลเจ้าตามคติความเชื่อของคนจีนนั้นเริ่มจากศาลเจ้าประจำตระกูล ซึ่งนอกจากทำหน้าที่ต่าง ๆ ในวงศ์ตระกูลหรือญาติของตนเองแล้ว ต่อมาก็ได้ขยายไปสู่สังคมวงกว้างขึ้นตามลักษณะการขยายเครือญาติที่กว้างขึ้น งานด้านหนึ่งของศาลเจ้าจึงหมายถึงการให้ความอนุเคราะห์ช่วยเหลือผู้ยากไร้ ซึ่งก็อาจจะเป็นสมาชิกในเครือญาติที่ประสบเคราะห์กรรม ภาระดังกล่าวปัจจุบันน่าจะตรงกับงานสังคมสงเคราะห์และสวัสดิการสังคมตามแนวคิดตะวันตก จึงน่าจะสังเกตว่าในซีกโลกตะวันออกของเรา มีแนวคิดและการปฏิบัติที่เอื้อเพื่อเจือจางตามแนวคิดสากล เช่นนี้มาช้านานแล้ว

ชาวจีนโพ้นทะเลกลุ่มแรก ๆ เป็นคนยากจน และด้วยเหตุที่ว่าชาวจีนโพ้นทะเลส่วนใหญ่เป็นกลุ่มคนแต่จิว หลังจากเข้ามาในประเทศไทยฐานะดีบ้างแล้วแต่ยังน้อยอยู่ บางคนที่มีฐานะดีแล้วแต่ยังมีจำนวนน้อยในขณะที่ส่วนใหญ่ยังยากจนอยู่คนส่วนน้อยจึงรวมตัวกันเพื่อจะก่อตั้งกลุ่มคนที่จะช่วยคนที่ยากจนกว่า กลุ่มยากจนคือไม่มีใครดูแลรักษา เพราะฉะนั้นกลุ่มคนแต่จิวจึงต้องรวมตัวกันที่จะทำการกุศล

ถาวร ลิกขโกศล (2554 : 182-183) กล่าวว่าจีนแต่จิวมีลักษณะนิสัยทางสังคมและวัฒนธรรมที่โดดเด่นประการหนึ่งคือ ชอบทำองค์การการกุศลที่ภาษาแต่จิวเรียกว่า “เซียงตึ้ง (善堂)” เซียง (善) แปลว่า “ดี งาม” ตึ้ง (堂) ในที่นี้หมายถึง “อาคารทำการ”, ที่ “ทำการ” เซียงตึ้งคืออาคารทำการขององค์การการกุศลหรือองค์การการกุศลนั่นเอง แต่เป็นองค์การการกุศลที่เน้นการช่วยเหลือผู้ประสบทุกข์ภัยเป็นหลัก จีนอื่นก็มีองค์การการกุศลบ้างแต่ไม่มากเท่าจีนแต่จิว และกิจกรรมหลักมักต่างออกไปถึงไม่ค่อยเรียกว่าเซียงตึ้ง เป็นที่รู้จักกันทั่วไปในเมืองจีนว่า มีชุมชนแต่จิวอยู่ที่ไหนก็จะมีเซียงตึ้งอยู่ที่นั่น

จากที่กล่าวมาทำให้เข้าใจว่า สมาคมเป็นองค์กรที่เกิดขึ้นตามความต้องการของสังคม เพื่อการรวมกลุ่มคนที่ใช้ภาษาเดียวกันหรือมีวัฒนธรรมเหมือนกัน และเกิดผลประโยชน์ต่อกลุ่มคนนั้น ชาวจีนโพ้นทะเลที่อพยพเข้ามาในประเทศไทยได้รวมตัวกันตามกลุ่มภาษาของตน โดยเฉพาะกลุ่มคนแต้จิ๋วที่ได้สร้างมูลนิธิปอเต็กตึ๊งขึ้นมาจนเป็นองค์กรการกุศลขนาดใหญ่ในประเทศไทยในปัจจุบัน

2.4 มูลนิธิปอเต็กตึ๊ง

มูลนิธิปอเต็กตึ๊งเป็นองค์กรสาธารณกุศลที่เกิดจากพื้นฐานของการช่วยเหลือเกื้อกูลชาวจีนที่ยากไร้ เป็นการกุศลที่ไม่จำกัดเฉพาะเชื้อชาติจีน ได้มีการเก็บศพไร้ญาติทั้งชาติจีน ชาติไทย และชาติอื่น ๆ มาแล้วตั้งแต่แรกตั้งแต่ว่า 100 ปี ก่อน องค์กรที่ดำเนินงานช่วยเหลือสังคมครบวงจรของชีวิต มีขอบข่ายงานบรรเทาทุกข์และสวัสดิการสังคมที่กว้างขวางเป็นที่กล่าวขวัญกันด้วยความชื่นชมทางด้านสังคมสงเคราะห์ อยู่กับวิถีชีวิตของสังคมไทยมาช้านาน

2.4.1 รากฐานของมูลนิธิปอเต็กตึ๊งจากตอนใต้ของประเทศจีน

มูลนิธิปอเต็กตึ๊งเป็นองค์กรสาธารณกุศลที่มีรากฐานก่อกำเนิดจากพลังศรัทธาตามหลักเมตตาธรรม ตามแนวจริยวัตรของหลวงปู่ไต้ฮง เมื่อปี พ.ศ. 1638 ประมาณ 900 ปีเศษล่วงมาแล้ว ในแผ่นดินจีนสมัยราชวงศ์ซ้อง มีปัญญาชนตระกูลลิ้ม (ลิ้มเป็นภาษาแต้จิ๋ว ตามสำเนียงภาษาจีนกลางคือหลี่) คนหนึ่งสอบได้ระดับ “จินสือ” ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นนายอำเภอเซียวเฮง มณฑลจ๊กกั๋ง แต่รับราชการไม่นานก็สละตำแหน่งออกมาอุปสมบทเป็นพระภิกษุสงฆ์ในบวรพระพุทธศาสนา มีฉายานามว่า ไต้ฮงโจวซือ (หรือ ไต้ฮงกง แปลเป็นไทยว่า หลวงปู่ไต้ฮง จนกระทั่งทุกวันนี้) ไต้ฮงภิกษุได้จาริกจากมณฑลฮกเกี้ยนไปจำพรรษาอยู่ ณ วัดเมี้ยนอันจังหวัดแต้จิ๋ว ซึ่งเป็นวัดเก่าแก่ทรุดโทรม ตั้งอยู่บนเขาปักชิว ในอำเภอเตี้ยเอี้ย โดยได้พยายามบูรณะปฏิสังขรณ์วัดและปฏิบัติศาสนกิจเผยแผ่คุณธรรมพร้อมกับ พยายามพัฒนาท้องถิ่นและสังคมสงเคราะห์ช่วยเหลือราษฎรให้มีความเป็นอยู่ดีขึ้นเป็นลำดับในทุกวิถีทางด้วยความวิริยะอุตสาหะตลอดเวลาทำให้มีผู้เคารพนับถือเลื่อมใสศรัทธาถวายตัวเป็นสานุศิษย์เป็นจำนวนมาก กิจกรรมการกุศลสงเคราะห์ที่สำคัญอย่างยี่อย่างหนึ่งคือ ได้เกิดโรคระบาดขึ้นผู้คนล้มตายดุจไปไม่ร่วงเป็นจำนวนมาก หลวงปู่ไต้ฮงพร้อมด้วยสานุศิษย์และผู้มีจิตศรัทธาทั้งหลาย ได้ออกมาช่วยเหลือบรรเทาทุกข์โดยการเก็บศพผู้ยากไร้อนาถาไปฝัง และแจกจ่ายยารักษาโรคแก่ผู้เจ็บไข้ได้ป่วยจากโรคร้ายครั้งนี้อย่างเต็มความสามารถ โดยไม่รังเกียจและไม่เห็นแก่ความเหนื่อยยากตลอดเวลาจนกระทั่งวิกฤตการณ์ผ่านพ้นไป ต่อมาท่านได้เชิญชวนสานุศิษย์และผู้มีใจศรัทธาทั้งหลายให้อุทิศกำลังกาย กำลังทรัพย์ ช่วยกันสร้างสะพานหิน กว้าง 5 วา ยาวประมาณ 300 วา ข้ามแม่น้ำมหาภัย เหลียงเจียง ในตำบลฮั่วเพ็ง ซึ่งเป็นแม่น้ำที่มีกระแสน้ำไหลเชี่ยวกรากก่ออันตรายสร้างความความสูญเสีย ทั้งชีวิตและทรัพย์สินให้แก่ราษฎรผู้สัญจรข้ามฟากไปมาอยู่เนืองนิจ เป็นผลสำเร็จอย่างน่าอัศจรรย์เพราะไม่มีใครคาดคิดมาก่อนว่าจะสามารถสร้างสะพานนี้ได้ และในระหว่างการก่อสร้างสะพานนั้นมีเสียงรำลือกันว่า น้ำในแม่น้ำเหลียงเจียงที่มีการขึ้นลงไหลเชี่ยวกรากทุกวันทั้งเช้าและเย็นก็หยุดขึ้นลงติดต่อกันถึง 7 วัน ทำให้การสร้างฐานรากส่วนสำคัญของสะพานเป็นไปได้โดยสะดวกและสะพานฮั่วเพ็งนี้ยังมั่นคงถาวรยั่งยืนอยู่ตราบเท่าทุกวันนี้ การช่วยเหลือบรรเทาทุกข์แก่ผู้ยากไร้ตลอดจนผู้เจ็บไข้ได้ป่วยและล้มตายจากโรคระบาดและภัยพิบัติต่าง ๆ และการสร้างสะพานฮั่วเพ็งของหลวงปู่ไต้ฮง เป็นที่ประจักษ์เลื่องลือสรรเสริญกระฉ่อนไปทั่วแผ่นดิน

ชาวจีนต่างก็พากันให้ความเคารพนับถืออย่างสูง และเทิดทูนยกย่องให้เป็นมหาเอระอริยสงฆ์ผู้ทรงคุณธรรมวิเศษยิ่งองค์หนึ่ง (มูลนิธิป่อเต็กตึ๊ง. 2556 : ออนไลน์)

สรุปได้ว่า มูลนิธิป่อเต็กตึ๊งเป็นองค์กรการกุศลหนึ่งของไทยที่มีรากฐานมาจากทางตอนใต้ของจีนโดยได้ธงภิกขุซึ่งมีจริยวัตรสำคัญในการเก็บศพไร้ญาติมาทำพิธีทางศาสนาและช่วยเหลือผู้ทุกข์ยากทั่วไป จนเกิดเป็นมูลนิธิป่อเต็กตึ๊งในที่สุด

2.4.2 ประวัติและพัฒนาการของมูลนิธิป่อเต็กตึ๊งในประเทศไทย

เมื่อมีการอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในเมืองไทยได้มีการจัดตั้งองค์กรตามแบบของตนอาทิ ชุมชน สมาคม ซึ่งยังคงรูปแบบของการศึกษาวัฒนธรรมความเป็นจีนโดยมีความสืบเนื่องมาจากบริบททางสังคมในประเทศจีน ทำให้รูปแบบขององค์กรทางสังคมในแต่ละแห่งนั้นมีความแตกต่างกันไป เรื่องราวของมูลนิธิป่อเต็กตึ๊ง องค์กรสาธารณกุศลที่ก่อตั้งขึ้นโดยชาวจีน ถือกำเนิดในสมัยรัชกาลที่ 5 แห่งบรมราชจักรีวงศ์ เป็นมรดกชิ้นสำคัญที่บรรพชนจีนมอบให้แก่แผ่นดินที่มาอาศัยพระบรมโพธิสมภาร

เงินใหม่ส่วนมากเริ่มชีวิตการต่อสู้ด้วยการเป็นกสิกร เช่น โรงเลื่อย โรงหีบอ้อย ท่าเรือ ก่อสร้าง ลากรถรับจ้าง เหมืองแร่และงานรับจ้างแทบทุกชนิด กรรมกร ต้นประเสริฐ (2545 : 50) กล่าวว่า ในยุคสมัยเดียวกันนั้นวิถีชีวิตกสิกรจีนแตกต่างไปอีกสุดขั้วหนึ่งมีจำนวนไม่น้อยที่ไม่มีโอกาสก่อสร้างตัวได้เลย บางคนต้องจบสิ้นชีวิตโดยไร้ญาติขาดมิตร ชาวจีนมีความเชื่ออย่างเคร่งครัดว่าถ้าตายแล้วไม่มีหลุมฝังศพวิญญาณจะไม่เป็นสุข เป็นที่น่าสมเพชยากแก่การยอมรับจึงดูเหมือนว่า “หงษ์ซัว” สุสานไร้ญาติจะเป็นที่พึ่งสุดท้ายยามยากของชาวจีนอพยพเปรียบได้ว่าเป็น “ปัจจัยที่ห้า” ถ้าผู้อพยพนั้นไม่สามารถต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่ง “ปัจจัยสี่” อันจำเป็นแก่การดำรงชีพ ได้แก่ ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม อาหาร และยารักษาโรค โดยเฉพาะในช่วงเวลาที่มีโรคระบาดผู้คนล้มตายหงษ์ซัวยังมีความจำเป็นมากยิ่งขึ้น ในขณะที่ระบบสุขภาพในกรุงเทพฯ ยังไม่ดี ศพไร้ญาติอาจถูกทิ้งไว้ 2-3 วัน

กรรมกร ต้นประเสริฐ (2545 : 52) กล่าวว่า ดังที่ชาวจีนมีคตินิยมในการฝังศพ ไม่นิยมเผาศพ เพราะถือว่าร่างกายเป็นของผู้บังเกิดเกล้าให้มาต้องเก็บรักษาไว้ให้ดีที่สุดเท่าที่จะดีได้การเผาทำลายเป็นเรื่องไม่สมควรเพราะเป็นการทวนกระแสของผู้ให้กำเนิด รูปธรรมแห่งการช่วยเหลือเกื้อกูลกันของชาวจีนในเรื่องสุสานสาธารณะ หรือหงษ์ซัวนี้เกิดขึ้นใน พ.ศ. 2442 - 2443 เมื่อชาวจีนร่วมกันเรียไรเงินซื้อที่นาที่ตำบลวัดดอนและตำบลทุ่งคอกกระบือ ที่อยู่ถัดไปทางด้านใต้ของชุมชนจีนริมแม่น้ำเจ้าพระยาในอำเภอบ้านทวายเพื่อทำป่าช้าตำบลวัดดอนและตำบลทุ่งคอกกระบือปัจจุบันอยู่ในอำเภอยานนาวาซึ่งเป็นบริเวณที่ตั้งสุสานจีนหลายแห่งเช่น สุสานสาธารณกุศลของมูลนิธิป่อเต็กตึ๊ง สุสานแต่จี๊ เป็นต้น (ต่อมาสุสานเหล่านี้ไม่มีแล้ว)

สมาน โอภาสวงศ์ (2553 : คำนำ) กล่าวว่า มูลนิธิป่อเต็กตึ๊งถือกำเนิดจากชาวจีนโพ้นทะเลที่เจริญรอยตามจริยวัตรอันงดงามขององค์ได้ธงภิกขุ ผู้เปี่ยมล้นด้วยความเมตตากรุณาเพื่อนมนุษย์ ท่านเป็นต้นแบบงานสังคมสงเคราะห์ที่มูลนิธิป่อเต็กตึ๊ง ยึดเป็นแนวปฏิบัติสืบทอดมาจนถึงทุกวันนี้ และพร้อมจะก้าวต่อไปอย่างไม่หยุดยั้งด้วยพลังศรัทธาของประชาชน ที่สนับสนุนให้มูลนิธิป่อเต็กตึ๊งดำเนินงานด้านสังคมสงเคราะห์ตลอดไป

สรุปได้ว่า จากรูปเคารพหลวงปู่ได้ธงที่ชาวจีนแต่จี๊คนหนึ่งอัญเชิญเข้ามาสักการะในสมัยรัชกาลที่ 5 ได้เกิดศรัทธาของชาวจีนทั่วไป ทำให้พ่อค้าชาวจีนระดมทุนเพื่อจัดตั้งคณะเก็บศพได้ธงกงขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 6 และพัฒนาต่อมาจนเป็นมูลนิธิป่อเต็กตึ๊งในสมัยรัชกาลที่ 8 ได้กระทำหน้าที่

ช่วยเหลือสังคมไทยหลายด้าน โดยเฉพาะบรรเทาสาธารณภัยทั่วไป ในขณะเดียวกัน มูลนิธิป่อเต็กตึ๊งก็ ยังรักษาเอกลักษณ์วัฒนธรรมจีนผ่านการจัดกิจกรรมตามประเพณีในเทศกาลที่มีคนมาร่วมงานจำนวนมาก

2.4.3 ประเพณีตามเทศกาลจีนของมูลนิธิป่อเต็กตึ๊ง

มูลนิธิป่อเต็กตึ๊งได้จัดประเพณีตามเทศกาลประจำปีในศาลเจ้าไต้ฮงกงป่อเต็กตึ๊งอย่างต่อเนื่อง และสมบูรณ์เพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับ แต่ละปีมีผู้มากราบไหว้หลวงปู่ไต้ฮง และทำบุญบริจาคในเทศกาลต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก ประเพณีบุญได้จัดลำดับตามจันทรคติจีน ดังนี้

1. เทศกาลตรุษจีน วันที่ 1-15 เดือน 1 (จีน)
2. เทศกาลง่วนเซียว วันที่ 15 เดือน 1 (จีน)
3. วันบรรลุนิติภาวะไต้ฮงกงวันที่ 7-11 เดือน 4 (จีน)
4. เทศกาลสารทจีนวันที่ 15 เดือน 7 (จีน) มีงานทั้งกระจาดโดยมีพิธีเปิดประตูผีวันที่ 1 เดือน 7 (จีน) ทั้งกระจาดวันที่ 27 เดือน 7 (จีน) พิธีปิดประตูผีวันที่ 30 เดือน 7 (จีน)
5. เทศกาลกินเจวันที่ 29 หรือ 30 เดือน 8 (จีน) - วันที่ 9 เดือน 9 (จีน)
6. วันเกิดไต้ฮงกงวันที่ 25 หรือ 26 เดือน 10 (จีน) - วันที่ 1 เดือน 11 (จีน) เทศกาลงานบุญใหญ่ของมูลนิธิป่อเต็กตึ๊ง

1) เทศกาลตรุษจีน

ประชาชนจะมาทำบุญสวด “พะเก่ง” เพื่อเป็นมงคลของชีวิต รับประทานสาคุ เพื่อเป็นสิริมงคล รับฮู้ (ยันต์) ป้องกันภัยและรับชมจันฮ้อบ

2) เทศกาลประเพณีทั้งกระจาด

คือการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้ดวงวิญญาณร่วมไปกับการแจกทานให้ผู้ที่ยากไร้ โดยจะแจกของให้ผู้ยากไร้ ณ มูลนิธิป่อเต็กตึ๊งพลับพลาไชย และสุสานมูลนิธิป่อเต็กตึ๊ง อำเภอบ้านแพ้ว จ.สมุทรสาคร

3) เทศกาลกินเจ

เป็นเทศกาลที่ผู้มีจิตกุศลร่วมทำบุญทำทานเพื่อให้จิตใจอ่อนโยน มีความกรุณาต่อสัตว์โลกทั้งหลาย โดยละเว้นการกินเนื้อสัตว์ และทำแต่สิ่งดีงาม ลดละอกุศลกรรมทั้งหมด

การจัดประเพณีบุญตามเทศกาลหรือพิธีกรรมตามเทศกาลของมูลนิธิป่อเต็กตึ๊ง มักกำหนดจัด ณ บริเวณมณฑลพิธีที่ศาลเจ้าไต้ฮงกงถนนเจ้าคำพรหน้ารูปหลวงปู่ไต้ฮง เนื่องจากรูปเคารพหลวงปู่ไต้ฮงเป็นสัญลักษณ์แรกเริ่มที่ทำให้เกิดมูลนิธิป่อเต็กตึ๊ง ดังที่ได้กล่าวรายละเอียดไปแล้วในตอนต้น ในที่นี้ขอกล่าวสรุปเป็นการย่อถึงความสำคัญของศาลเจ้าหลวงปู่ไต้ฮง ซึ่งเสมือนเป็นหัวใจของมูลนิธิป่อเต็กตึ๊ง จากการนำรูปเคารพของท่านมาจากดินแดนในประเทศจีนทางตอนใต้มาสู่ดินแดน ประเทศไทยในสมัยรัชกาลที่ 5 และเกิดคณะเก็บศพไต้ฮงกงในสมัยรัชกาลที่ 6 จนมีการจดทะเบียนเป็นมูลนิธิป่อเต็กตึ๊งในสมัยรัชกาลที่ 8 ดังนั้น ประเพณีงานบุญครั้งใหญ่ของมูลนิธิป่อเต็กตึ๊งจึงใช้พื้นที่ในการประกอบพิธีกรรมสำคัญฝั่งศาลเจ้าบนถนนเจ้าคำพร ส่วนกิจกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องจะแบ่งเบาไปจัด ณ บริเวณที่ทำการมูลนิธิป่อเต็กตึ๊งบนถนนพลับพลาไชยที่อยู่ตรงข้าม

สรุปได้ว่า งานเทศกาลตามประเพณีจีนที่มูลนิธิป่อเต็กตึ๊งจัดขึ้นให้ชาวจีน ชาวไทยเชื้อสายจีน และชาวไทยทั่วไปได้เข้ามาร่วมกิจกรรมมี 3 ประเพณีสำคัญคือ เทศกาลตรุษจีน เทศกาลทิ้งกระจาด และเทศกาลกินเจ

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.5.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมจีนในสังคมไทย

จากการศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมจีนในสังคมไทยมีอยู่ดังนี้

Lan Changlong (2555) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การตั้งถิ่นฐานและการปรับเปลี่ยนทางวัฒนธรรม : กรณีศึกษาชาวไทยเชื้อสายจีนฮกเกี้ยนในชุมชนบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเหตุปัจจัยที่ทำให้กลุ่มชาวจีนฮกเกี้ยนอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในชุมชนบางน้ำผึ้ง และวิเคราะห์การปรับเปลี่ยนทางวัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อสายจีนฮกเกี้ยนในชุมชนบางน้ำผึ้ง ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนบางน้ำผึ้งอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ นอกจากจะมีชาวไทย ชาวมอญ และชาวจีนแต่จิวแล้วยังมีชาวจีนฮกเกี้ยนซึ่งเป็นกลุ่มคนที่ มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจภายในและภายนอกชุมชน กลุ่มคนจีนฮกเกี้ยนเหล่านี้ได้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในชุมชนบางน้ำผึ้งกว่า 100 ปีมาแล้วโดยช่วงเวลาที่ศึกษานี้เป็นคนรุ่นที่ 2 ถึง รุ่นที่ 4 ปัจจัยภายในของการอพยพมาอยู่ในพื้นที่นี้ประกอบด้วยปัจจัยสำคัญ 4 ส่วนคือ 1) ความยากจนขาดที่ดินทำกิน 2) ปัญหาข้อขัดแย้งอย่างรุนแรงระหว่างตระกูล 3) การหลีกเลี่ยงการถูกเกณฑ์ทหาร และ 4) การหลีกเลี่ยงการถูกขูดรีดภาษี ส่วนปัจจัยภายนอกที่ดึงดูดให้ชาวจีนฮกเกี้ยนเดินทางมาประเทศไทยคือ ความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ที่สอดคล้องกับอุปนิสัยรักสงบและชอบอาชีพเพาะปลูก และความมีน้ำใจของคนไทยทั้งปัจจัยภายในและภายนอกดังกล่าวก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้และการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างชาวจีนฮกเกี้ยนและชาวไทย การปรับตัวและผสมผสานนี้ปรากฏให้เห็นในวัฒนธรรมต่าง ๆ เช่น ศาลเจ้าสุสานจีนภายในวัด และเครือข่ายตระกูลแซ่ของคนรุ่นต่อมา เป็นต้น ปัจจุบันลูกหลานชาวจีนฮกเกี้ยนในพื้นที่ชุมชนบางน้ำผึ้งได้เป็นแกนสำคัญในการทำธุรกิจในพื้นที่

Sheng puXiong (2555) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องคติความเชื่อที่เกี่ยวกับการค้าขายของคนไทยเชื้อสายจีน ในตลาดบ้านใหม่ จังหวัดฉะเชิงเทรา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคติความเชื่อแบบดั้งเดิมที่เกี่ยวกับการค้าขายของคนไทยเชื้อสายจีนในตลาดบ้านใหม่ จังหวัดฉะเชิงเทรา และเพื่อวิเคราะห์ความเชื่อแบบผสมผสานที่มีอิทธิพลต่อการค้าขายตามกระแสการเปลี่ยนแปลง ผลการวิจัยพบว่า คติความเชื่อแบบดั้งเดิมที่เกี่ยวกับการค้าขายของคนไทยเชื้อสายจีนในตลาดบ้านใหม่ จังหวัดฉะเชิงเทรา แบ่งออกมาเป็น 6 ส่วน คือ 1) สิ่งเคารพบูชาประจำชุมชน 2) สิ่งเคารพบูชาในเคหสถานบ้านเรือน 3) สัตว์หรือสัญลักษณ์มงคลในบ้าน 4) วัตถุมงคลหน้าประตูร้านค้า 5) เครื่องรางของขลังติดตัว และ 6) ปรากฏการณ์ต่าง ๆ ในการดำเนินการค้าขาย ความเชื่อเหล่านี้นับเป็นจุดเด่นของตลาดบ้านใหม่ และทำให้ตลาดบ้านใหม่มีความหมายมีสีสันมากขึ้น เนื่องจากการดำเนินการค้าขายของตลาดบ้านใหม่ในทุกวันนี้ต้องดำเนินการภายใต้การจัดการการท่องเที่ยว จึงทำให้วิถีการดำเนินการค้าขายและแนวความคิดมีการเปลี่ยนแปลงไปบ้าง แต่คติความเชื่อแบบผสมผสานยังคงมีอิทธิพลต่อการค้าขายในหลายด้าน คือ มีอิทธิพลด้านความปลอดภัยมีอิทธิพลด้านทำให้จิตใจสงบและส่งเสริมกำลังใจ มีอิทธิพลด้านลูกหลานเต็มบ้านเต็มเมืองทำให้เกิดการขยายการค้าขาย มีอิทธิพลด้านครอบครัวอยู่อย่าง

มั่นคงและมีอิทธิพลด้านสืบทอดวัฒนธรรม ซึ่งทำให้การค้าขายได้เจริญก้าวหน้าบ้านเรือนมีเงินทองแต่เนื่องจากมีปัจจัยเสี่ยงหลากหลายเกิดขึ้นมาตามสภาพการเปลี่ยนแปลงฉะนั้นชาวตลาดบ้านใหม่ นอกจากอาศัยศรัทธาความเชื่อแล้ว ยังต้องหากลวิธีที่จะลดปัจจัยเสี่ยงควบคู่ไปกับศรัทธาความเชื่อด้วย

กฤษฎา พิณศรี และชรินทร์ อิงพงษ์พันธ์ (2548) ศึกษาวิจัยเรื่องการปรับตัวของคนไทยเชื้อสายจีนภายใต้วัฒนธรรมเขมรสุรินทร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาประวัติความเป็นมา การตั้งถิ่นฐาน วิถีชีวิต ตลอดจนวัฒนธรรมประเพณีของคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดสุรินทร์ รวมทั้งการปรับตัวในการดำเนินชีวิตของชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดสุรินทร์ภายใต้วัฒนธรรมเขมรสุรินทร์ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์เกี่ยวกับประวัติความเป็นมา วิถีชีวิต การปรับตัวและการผสมกลมกลืนวัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดสุรินทร์ ผลการวิจัยพบว่า การอพยพเข้ามาก่อตัวเป็นชุมชนของชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดสุรินทร์ ว่ามีสาเหตุหลักส่วนหนึ่งมาจากปัญหาภัยสงครามที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องยาวนานถึง 54 ปี ระหว่าง พ.ศ. 2538 – 2492 โดยเฉพาะในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 เมื่อกองทัพญี่ปุ่นบุกเข้าประเทศจีน ทำให้ชาวจีนในมณฑลกุ้ยชานต้องอพยพลี้ภัยเข้ามายังประเทศไทยเป็นจำนวนมาก และมีชาวจีนบางส่วนที่ได้อพยพย้ายเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในจังหวัดสุรินทร์ ในระยะแรกชาวจีนเหล่านี้ได้นำขนบธรรมเนียมวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมของตน เข้ามาประเพณีปฏิบัติกันโดยทั่วไปในกลุ่ม ต่อมาจึงได้มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมดำรงชีวิตบางประการเพื่อให้สามารถเข้ากับคนพื้นถิ่นได้ จนกระทั่งปัจจุบันคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดสุรินทร์มีแนวโน้มในการปฏิบัติตามธรรมเนียมจีนน้อยลง แต่จะนิยมปฏิบัติตามแบบคนไทยพื้นถิ่นเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ โดยเฉพาะในกลุ่มลูกหลานจีนรุ่นใหม่ จนในที่สุดลูกหลานจีนในรุ่นหลัง ๆ อาจไม่ยอมรับตัวเองว่าเป็นชาวจีนหรือสืบเชื้อสายจีนอีกต่อไป อย่างไรก็ตามสิ่งหนึ่งที่คนไทยเชื้อสายจีนเหล่านี้ยังคงเก็บรักษาและสืบทอดต่อไปยังคนรุ่นหลัง ก็คืออัตลักษณ์ที่โดดเด่นในเรื่องของความขยันหมั่นเพียรในการประกอบอาชีพ การช่วยเหลือเกื้อกูลกันในกลุ่ม รวมทั้งการสั่งสอนเลี้ยงดูบุตรหลานให้มีความกตัญญู ขยันอดทน อันจะนำมาซึ่งซึ่งเป้าหมายคือ ความประสบความสำเร็จทางเศรษฐกิจ ตามแบบอย่างที่บรรพบุรุษได้กระทำมาในอดีต

จงจิต กล่อมสิงห์ (2546) ได้ศึกษาวิทยานิพนธ์ เรื่อง การรักษาเอกลักษณ์ของคนไทยเชื้อสายจีนในเมืองเชียงใหม่ การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเอกลักษณ์ความเป็นจีนในพิธีกรรม ในรอบชีวิต และกลไกและวิธีการในการรักษาเอกลักษณ์ของคนไทยเชื้อสายจีนในเมืองเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า เอกลักษณ์ความเป็นจีนในพิธีกรรมในรอบชีวิตทั้ง 5 พิธี คือพิธีออกเดือน พิธีผ่านช่วงอายุ (ซุก ฮวย ฮือ) พิธีแต่งงาน พิธีแซยิด พิธีการตาย มีรูปแบบและความหมายในการปฏิบัติของคนจีน 3 รุ่น แตกต่างกันไป กลไกและวิธีการที่คนจีนใช้ในการรักษาเอกลักษณ์ความเป็นจีนในพิธีกรรมรอบชีวิต ได้แก่ ครอบครัว โดยวิธีการอบรมสั่งสอน บอกกล่าวแนะนำ ผู้อาวุโส ทำตัวเป็นแบบอย่างและเป็นผู้ให้คำแนะนำ ผู้นำทางศาสนาเป็นผู้ถ่ายทอดความคิด ความเชื่อในหลักคำสอนเครือข่าย เป็นผู้ให้คำแนะนำและให้สมาชิกเรียนรู้จากการเข้าร่วมพิธี องค์กรและกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน ใช้วิธีการจัดกิจกรรมให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการรักษาเอกลักษณ์วัฒนธรรม ในภาพรวมเอกลักษณ์วัฒนธรรมของคนจีนในเมืองเชียงใหม่ บางส่วนมีการกลืนกลายไปกับวัฒนธรรมใหญ่ แต่มีบางส่วนที่ยังคงเป็นแบบเดิมและบางส่วนได้มีความพยายามฟื้นฟูเอกลักษณ์ของคนจีนขึ้นมาใหม่ โดยใช้กลไกทางสังคม ทั้งทางตรงและทางอ้อมเพื่อรักษาเอกลักษณ์ที่บ่งบอกถึงความเป็นคนจีนไว้ต่อไป

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมจีนในสังคมไทยสรุปได้ว่า วัฒนธรรมจีนในสังคมไทย เกิดจากการที่ชาวจีนนำวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนมาถือปฏิบัติยังดินแดนประเทศไทย วัฒนธรรมสำคัญนี้เกี่ยวกับคติความเชื่อดั้งเดิมที่เคยประพฤติอยู่ในเมืองจีน โดยเฉพาะประเพณีในเทศกาลที่คนจีนยังยึดถืออย่างเคร่งครัด ไม่ว่าจะตรุษจีน ทั้งกระจาดและกินเจ โดยมีการเปลี่ยนแปลงบ้างตามความจำเป็น

2.5.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องคนไทยเชื้อสายจีนในสังคมไทย

จากการศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องคนไทยเชื้อสายจีนในสังคมไทยมีอยู่ดังนี้

ตัวน ลีเซิง (2540) ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของชาวไทยเชื้อสายจีนต่อการพัฒนาเศรษฐกิจในภูมิภาคตะวันตก : ศึกษากรณีจังหวัดนครปฐม มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาประวัติความเป็นมา บทบาทกลยุทธ์และแนวทางในการดำเนินธุรกิจของชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดนครปฐม ที่มีผลต่อความสำเร็จและส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นจังหวัดนครปฐม วิธีดำเนินการวิจัยใช้วิธีการศึกษาจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและสัมภาษณ์ชาวจีนอาวุโส นักธุรกิจ เจ้าของกิจการ ซึ่งเป็นคนไทยเชื้อสายจีนที่มีชื่อเสียงเป็นที่นับว่าถือตาของคนในจังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า คนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดนครปฐมมีส่วนในการพัฒนาความเจริญของจังหวัดมากทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งบทบาทเหล่านี้เป็นผลมาจากการสร้างรากฐานของคนจีนรุ่นปู่ย่าที่เข้ามาทำมาหากินในประเทศไทย โดยเริ่มต้นตั้งแต่มีเพียงเสื่อผืนหมอนใบจนกระทั่งมีธุรกิจที่ใหญ่โตให้รุ่นพ่อแม่ ลูกหลานได้รับความสุขสบาย เมื่อตนเองมีความมั่นคงแล้ว คนไทยเชื้อสายจีนเหล่านี้ยังได้ให้ความช่วยเหลือ และมีความรับผิดชอบต่อสังคมที่ตนเองอาศัยอยู่ด้วย โดยมีการรวมกลุ่มกันตั้งเป็นสมาคม มูลนิธิ เพื่อให้คำปรึกษาแนะนำ และให้ความช่วยเหลือทั้งคนไทยเชื้อสายจีนด้วยกัน และประชาชนทั่วไป ในหลาย ๆ ด้าน สำหรับแนวทางการดำเนินธุรกิจของคนไทยเชื้อสายจีนรุ่นพ่อแม่เปลี่ยนไปจากรุ่นปู่ย่า จากธุรกิจครอบครัวที่ร่วมกันระหว่างพี่น้อง ญาติสนิท หรือคนที่พูดภาษาเดียวกัน มาเป็นธุรกิจที่เป็นระบบมีผู้ร่วมทุนที่มีใช้ญาติพี่น้องอย่างเดียว การขยายกิจการไม่ได้ใช้เพียงเงินที่เก็บหอมรอมริบเท่านั้นแต่มีการกู้เงินจากแหล่งเงินทุนเพื่อขยายการลงทุนด้วย สำหรับแนวทางในการดำเนินธุรกิจพบว่า ความคิดของคนรุ่นลูกหลานที่เป็นคนรุ่นใหม่ก็เปลี่ยนไปจากคนรุ่นพ่อแม่ อันเนื่องมาจากการได้รับการศึกษาที่แตกต่างกัน คนไทยเชื้อสายจีนรุ่นพ่อแม่ไม่ได้คาดหวังว่าคนรุ่นใหม่จะเข้ามารับช่วงธุรกิจต่อจากตนเองมากนักที่รุ่นปู่ย่าเคยคาดหวังจากตน ดังนั้นคนรุ่นใหม่ที่เข้ามารับช่วงความเจริญของธุรกิจจึงมาจากความต้องการและความสนใจของตนเองมากกว่าความรู้สึกที่ต้องรับผิดชอบต่อมรดกที่ได้รับสืบทอดมา

ศุภวรรณ ชวรัตน์วงศ์ (2540) ได้วิจัย เรื่อง บทบาทของชาวจีนในไทยตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนปลายถึงสมัยรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ พ.ศ. 2172 – 2394 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของชาวจีนในเมืองไทยในด้าน ๆ ตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนปลายถึงสมัยรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ พ.ศ. 2172 – 2394 ตลอดจนศึกษาถึงผลกระทบของบทบาทดังกล่าวที่มีต่อสังคมไทยในด้านเศรษฐกิจการเมืองการปกครองในช่วงเวลาดังกล่าว ผลของการศึกษาพบว่าภาวะความอดอยากและสถานการณ์ทางการเมืองในจีนรวมทั้งบริบททางสังคมและเศรษฐกิจของไทยตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 22 เป็นต้นมาเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชาวจีนเดินทางเข้ามาในเมืองไทยเป็นระลอก ๆอย่างต่อเนื่องชาวจีนเหล่านี้อาศัยความรู้ความสามารถและความชำนาญส่วนตัวเป็นใบเบิกทางที่สำคัญในการเข้ามามีบทบาทในด้านต่าง ๆ บทบาทที่สำคัญของชาวจีนที่มีต่อสังคมไทยมีด้วยกันหลายด้านคือชาวจีนเข้ามามีบทบาท

อย่างสูงต่อเศรษฐกิจของไทยในด้านการค้าทั้งการค้าภายในการค้ากับต่างประเทศ ซึ่งการเข้ามามีบทบาทดังกล่าวก็เพื่อแสวงหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ แต่ในขณะเดียวกันก็เป็นการเพิ่มพูนรายได้ให้กับราชสำนักไทย เพื่อนำไปใช้ในการบริหารราชการแผ่นดินในด้านต่าง ๆ ในด้านการเมืองการปกครองพบว่าชาวจีนเข้ารับราชการเป็นขุนนางในกรมกองต่าง ๆ ของไทยชาวจีนเหล่านี้ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งซึ่งในบางกรณีมีฐานะเทียบเท่ากับชนชั้นปกครองของไทยและเป็นอีก วิธีหนึ่งในการควบคุมชาวจีนโดยที่ทางการไทยแต่งตั้งชาวจีนที่มีชื่อเสียงความสามารถและเป็นที่เคารพ นับถือของชาวจีน ทั่วไปเข้ามาทำหน้าที่ควบคุมดูแลชาวจีนให้อยู่รวมกันอย่างสงบสุข และมีให้ ก่อความวุ่นวายขึ้นในสังคมนอกจากความมั่นคงทางเศรษฐกิจ พบว่า ชาวจีนต้องการการยอมรับทาง สังคมด้วยโดยการแต่งงานกับชาวไทย ซึ่งจะทำให้ชาวจีนกลายเป็นสมาชิกของไทยไปโดยปริยายแต่ใน บางครั้งก็พบว่าชาวจีนได้ก่อความวุ่นวายในสังคมไทยเช่นการก่อตั้งสมาคมลับอั้งยี่การลักลอบการค้า ผิ่น ฯลฯ เป็นต้นแต่ทางการไทยก็สามารถแก้ไขปัญหาเหล่านี้ได้

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคนไทยเชื้อสายจีนในสังคมไทยสรุปได้ว่า คนไทยเชื้อสายจีนได้รับคำสั่งสอนจากบรรพชนรุ่นสู่รุ่น ชาวไทยเชื้อสายจีนมีความขยัน มั่นคง และยึดมั่น ปฏิบัติประเพณีตลอดมา คนไทยเชื้อสายจีนมีบทบาทต่อสังคมไทยอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นประเพณี ความเชื่อ หรือวิถีชีวิต โดยเฉพาะในด้านเศรษฐกิจมีบทบาทหน้าที่ในการพัฒนาประเทศไทยอย่างยิ่ง

2.5.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสมาคมชาวจีนในสังคมไทย

จากการศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสมาคมชาวจีนในสังคมไทย มีดังนี้

ปรารภณา โกเมน (2533) ศึกษาวิจัยเรื่อง สมาคมชาวจีนในกรุงเทพฯ พ.ศ. 2440 – 2488 การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาปัจจัยทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมทั้งภายในและภายนอก ประเทศที่มีผลต่อการจัดองค์กร ลักษณะผู้นำ ตลอดจนการเคลื่อนไหวของสมาคมจีน พ.ศ. 2400 – 2488 โดยมีจุดมุ่งหมายอธิบายการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ ๆ ของสมาคมชาวจีนในแต่ละช่วงที่มีความสัมพันธ์กับ บริบททางประวัติศาสตร์ ผลการวิจัยนี้ได้พบว่า สมาคมชาวจีนมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาโดย มีความสัมพันธ์กับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองทั้งภายในและภายนอกประเทศ สมาคมที่มีวัตถุประสงค์ทางการเมืองจะมีบทบาทเด่นในช่วงที่มีการขยายตัวของกระแสชาตินิยม โดยเฉพาะตั้งแต่ปลายรัชกาลที่ 5 สมาคมที่มีวัตถุประสงค์ทางเศรษฐกิจจะมีบทบาทเด่นนับตั้งแต่ชาว จีนได้เข้ามาเป็นผู้มีบทบาทในการประกอบธุรกิจที่สำคัญ ๆ ตั้งแต่ภายหลังสนธิสัญญาบาววิงเป็นต้นมา สมาคมที่มีวัตถุประสงค์ทางสังคมเกิดขึ้นตั้งแต่มีการขยายตัวของชุมชนจีนในไทยสมัยต้นรัตนโกสินทร์ ในระยะแรกมีการรวมตัวกันในรูปของสมาคมอั้งยี่ ภายหลังจากที่สมาคมอั้งยี่เสื่อมอิทธิพลลงชาวจีน ก็ได้รวมตัวกันในรูปของสมาคมเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สมาคมเหล่านี้มีการจัดองค์กรและระเบียบ ข้อบังคับที่แตกต่างจากอั้งยี่ ที่สำคัญคือมีการบริหารในระบบคณะกรรมการ มีการกำหนดระเบียบ เกี่ยวกับสมาชิกภาพและการเก็บค่าบำรุงที่ชัดเจนและการเปลี่ยนแปลงการบริหารโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การใช้วิธีการลงคะแนนเสียง

วิมลรัตน์ ทวีสิทธิ์ (2546) ศึกษาวิจัยเรื่อง การปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ความเป็นจีนของชาวไทยเชื้อสายจีน ในบริบทขององค์กรประชาสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์จีน : ศึกษากรณีองค์กรในจังหวัด อุบลราชธานี กลุ่มชาติพันธุ์จีนในจังหวัดอุบลราชธานีได้ก่อตั้งองค์กรเพื่อเป็นสาธารณกุศลและ สาธารณประโยชน์ต่อชาวอุบลราชธานีเป็นสำคัญ การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติ

ความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์จีนในจังหวัดอุบลราชธานี ประกอบกับศึกษาอัตลักษณ์ความเป็นจีน และพัฒนาการขององค์กรประชาสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์จีน (องค์กรชาวจีน) ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยกำหนดให้องค์กรชาวจีนในจังหวัดเป็นบริบทในการอ้างอิงอัตลักษณ์ความเป็นจีนของกลุ่มชาวไทยเชื้อสายจีน ทั้งนี้ผู้ศึกษาได้กำหนดขอบเขตการวิจัยด้วยการศึกษาเฉพาะกรณีองค์กรของกลุ่มชาติพันธุ์จีน ในจังหวัดอุบลราชธานีจำนวนทั้งหมด 26 องค์กร และใช้ระเบียบวิธีวิจัยทางมานุษยวิทยาในการเก็บข้อมูลภาคสนาม ด้วยการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์เจาะลึกบุคคลในแต่ละองค์กรนั้น ๆ โดยเน้นศึกษาเจาะลึก 8 องค์กร ผลการศึกษาพบว่าจากอดีตจนถึงปัจจุบันองค์กรประชาสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์จีนในจังหวัดอุบลราชธานี มีลักษณะแตกต่างกันในรายละเอียดของแต่ละองค์กร แต่มีเป้าหมายดำเนินการไปสู่วัตถุประสงค์อันเดียวกัน คือนอกเหนือจากการทำหน้าที่เป็นองค์กรการกุศล เพื่อตอบสนองความต้องการด้านสวัสดิการสังคมของผู้ยากไร้แล้ว องค์กรเหล่านี้ยังมีส่วนช่วยในการอ้างอิงอัตลักษณ์ความเป็นจีน อีกทั้งยังส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ความเป็นจีน ของกลุ่มชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดอุบลราชธานีด้วย ทั้งนี้เนื่องจากบริบทของกระแสความเปลี่ยนแปลงด้วยวาทกรรมการพัฒนา และความผันแปรของสังคม เศรษฐกิจและการเมืองในแต่ละยุคสมัย ประกอบกับเกิดการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมพื้นถิ่นของเมืองดอกบัวงามแห่งภาคอีสานนี้ด้วย

พรพรรณ เตียรักษ์กิจสกุล (2536) ได้ศึกษาวิทยานิพนธ์เรื่อง พัฒนาการบทบาทของสมาคมชาวจีนในกรุงเทพฯ ที่มีต่อคนไทยเชื้อสายจีน (พ.ศ. 2485 - 2535) งานศึกษาฉบับนี้ให้ความสนใจกับพัฒนาการบทบาทของสมาคมชาวจีนที่มีต่อคนไทยเชื้อสายจีนในกรุงเทพฯ ระหว่างช่วงปี พ.ศ. 2485 จนถึง พ.ศ. 2535 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง สังคม และวัฒนธรรมของสังคมไทยที่มีต่อบทบาทสมาคมชาวจีนในกรุงเทพฯ และพยายามสะท้อนให้เห็นถึงการรับรู้ของคนไทยเชื้อสายจีนที่มีต่อสมาคมจีนซึ่งในงานศึกษาจะประกอบไปด้วยความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ ขอบเขตการศึกษา แนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประวัติสมาคมจีนในประเทศไทย บทบาทของสมาคมชาวจีนในกรุงเทพฯ และกรณีศึกษา คือ บทวิเคราะห์และสรุป จากผลการศึกษาเมื่อผู้ศึกษาได้มีการสำรวจสมาคมชาวจีนในกรุงเทพฯ พบว่าสมาคมชาวจีนในกรุงเทพฯ สามารถแบ่งได้ 9 ประเภท ได้แก่ สมาคมที่เกี่ยวกับธุรกิจการค้า จำนวน 40 สมาคม สมาคมส่งเสริมวิชาชีพ จำนวน 24 สมาคม สมาคมกลุ่มภาษาจำนวน 9 สมาคม สมาคมระดับอำเภอในจีน จำนวน 14 สมาคม สมาคมแซ่ตระกูลจำนวน 103 สมาคมสมาคมทางสาธารณกุศลจำนวน 252 สมาคม สมาคมทางวัฒนธรรม จำนวน 50 สมาคม สมาคมที่เกี่ยวกับโรงเรียน จำนวน 20 สมาคม สมาคมที่เกี่ยวกับกลุ่มอายุ จำนวน 4 สมาคม รวมทั้งสิ้น 522 สมาคม จากการศึกษาบทบาทของสมาคมจีนในกรุงเทพฯ พบว่า บทบาทของสมาคมจีนในช่วงก่อน พ.ศ. 2512 นั้น มักจะเน้นบทบาทการให้ความช่วยเหลือแก่จีนอพยพซึ่งอยู่ในภูมิภาคใกล้เคียงกัน กลุ่มภาษาพูดอย่างเดียวกัน หรืออยู่ในแซ่ตระกูลเดียวกัน หลังจากนั้นเป็นต้นมาบทบาทของสมาคมชาวจีน มักจะมีการปรับตัวเปลี่ยนแปลงในบทบาทสมาคม เพื่อให้สมาคมสามารถดำรงอยู่ได้ และสามารถดำรงเอกลักษณ์ความเป็นจีนได้อย่างต่อเนื่อง การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ก็คือ การดำเนินกิจกรรมบทบาททางสาธารณกุศล และการให้ความมือกับทางราชการ อย่างไรก็ตามบทบาทของสมาคมจีนยังสำคัญอยู่ ดังนั้นสมาคมจีนในกรุงเทพฯยังคงดำรงควบคู่กับสังคมไทยต่อไป

ศุภรัตน์ เลิศพาณิชย์กุล (2524) ได้ศึกษาวิทยานิพนธ์เรื่อง สมาคมลับอั้งยี่ในประเทศไทย พ.ศ. 2367 - 2453 วิทยานิพนธ์นี้มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาวิเคราะห์เรื่องราวเกี่ยวกับสมาคมลับอั้งยี่ในประเทศไทยในช่วง พ.ศ. 2367 - 2453 ทั้งนี้เพื่อจะได้ทราบถึงประวัติความเป็นมาของสมาคม บทบาทในด้านต่าง ๆ นโยบายในการแก้ปัญหาของรัฐบาล และผลกระทบของสมาคมลับอั้งยี่ที่มีต่อการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของไทยในช่วงระยะนั้น ผลของการวิจัยพบว่า ชาวจีนโพ้นทะเลในประเทศไทยก่อตั้งสมาคมลับอั้งยี่ขึ้น เพราะมีจุดมุ่งหมายที่จะช่วยเหลือกันและกันทั้งในด้านการปกป้องภัย การประกอบอาชีพ และการสงเคราะห์กันในยามตกทุกข์ได้ยาก ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินชีวิตในต่างแดนเป็นไปด้วยดี สมาคมลับที่ตั้งขึ้นส่วนใหญ่เป็นการรวมกลุ่มของชาวจีนที่พูดภาษาถิ่นเดียวกัน และมีกระจายอยู่ทั่วไปในทุก ๆ เมืองที่มีชาวจีนไปตั้งหลักแหล่งอยู่กันมาก สมาคมมีบทบาททั้งในด้านดีและในด้านลบ กิจกรรมในด้านดีเป็นเรื่องของการให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกันในหมู่สมาชิกทั้งในด้านการประกอบอาชีพ และการสงเคราะห์กันในยามตกทุกข์ได้ยาก ส่วนกิจกรรมในด้านลบนั้นมีอยู่ 3 ประการ คือ การทะเลาะวิวาทต่อสู้กันเองระหว่างอั้งยี่กลุ่มต่าง ๆ การลักลอบประกอบอาชีพทุจริตผิดกฎหมาย และการก่อจลาจลต่อต้านการกดขี่ข่มเหงทั้งจากนายจ้างและขุนนางท้องถิ่น บทบาทในด้านลบของสมาคมได้ก่อผลกระทบหลายประการต่อการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของไทยในช่วงระยะนั้น รัฐบาลได้ดำเนินการทุกวิถีทางที่จะปราบปรามสมาคมลับอั้งยี่ให้หมดสิ้นไป และสามารถล้มล้างสมาคมลับนี้ลงได้ในตอนต้นรัชกาลที่ 6

จากการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสมาคมชาวจีนในสังคมไทยสรุปได้ว่า สมาคมเป็นองค์กรที่เกิดขึ้นเพื่อรวบรวมกลุ่มคนตามความต้องการ เห็นได้ว่า จนถึงปัจจุบันนี้มีศาลเจ้าจีนและวัดจีนจำนวนมากอยู่ในสังคมไทย เนื่องจากหลังจากชาวจีนโพ้นทะเลอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยที่พูดภาษาเดียวกันมักจะนิยมรวมกลุ่มกันสร้างศาลเจ้าจีนหรือวัดจีน ต่อมาพัฒนาเป็นสมาคมต่าง ๆ และสมาคมเหล่านี้มีบทบาทต่อสังคมไทยอย่างมาก